

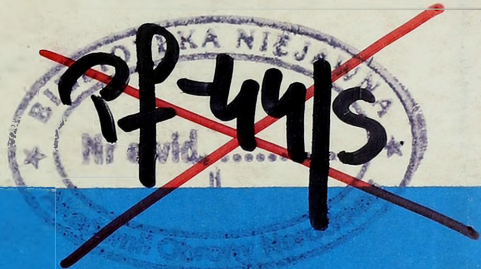
DANES-PICTA.COM

A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

77-44/s

AKADEMIA
OBRONY NARODOWEJ

AON wewn. 4781/96

JAWNE

~~SECRET~~

Egz. Nr 1

Płk dr hab. Wojciech MICHALAK

LOTNICTWO W OBRONIE
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

60819

WARSZAWA

1996

BARTNIK

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

WYDZIAŁ WOJSK LOTNICZYCH I OBRONY POWIETRZNEJ

KATEDRA WOJSK LOTNICZYCH

AON wewn. 4781/96

03032006 Anna Koleczki
Podst. prot. przed. Nr 647
z dn. 2402 2006

JAWNE

~~POUFNE~~

Egz. nr ...

1

Plk dr hab. Wojciech MICHALAK

LOTNICTWO W OBRONIE

RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

SPIS TREŚCI

	Strona
WSTĘP	5
1. ISTOTA SYSTEMU OBRONNEGO RP	7
1.1. Układ militarny systemu obronnego RP	9
1.2. Układ pozamilitarny systemu obronnego RP	17
1.3. System kierowania obronnością państwa	20
2. MIEJSCE I ROLA LOTNICTWA W SYSTEMIE OBRONNYM RP	27
2.1. Lotnictwo w układzie militarnym systemu obronnego	27
2.2. Lotnictwo w układzie pozamilitarnym systemu obronnego	45
3. ZADANIA LOTNICTWA W OBRONIE RP	53
4. PROWADZENIE DZIAŁAŃ PRZEZ LOTNICTWO W OBRONIE RP	63
ZAKOŃCZENIE	85
BIBLIOGRAFIA	86

WSTĘP

Pomyślny rozwój i funkcjonowanie państwa, zwłaszcza jeśli nie ma ono sojuszników militarnych, wymaga posiadania własnego silnego potencjału obronnego zorganizowanego w sprawnie działający system obronny. Problematyka ta dotyczy w szczególności Polski, rozmieszczonej między zjednoczoną politycznie i militarnie Europą Zachodnią a niestabilnymi gospodarczo i politycznie państwami powstałymi po rozpadzie ZSRR.

Zrealizowanie celów strategii obronnej RP wymaga zespolenia wysiłków wszystkich elementów systemu obronnego w skoordynowanym przygotowaniu państwa do obrony i wspólnym przeciwstawieniu się ewentualnej agresji zbrojnej. Znaczącą rolę w tym zakresie ma do odegrania lotnictwo.

Okazało się jednak, że ustalenia dotyczące wykorzystania lotnictwa w systemie obronnym państwa przestały być aktualne, gdyż były one dokonywane dla potrzeb Układu Warszawskiego. Zaistniała więc pilna celowość opracowania materiału, w którym zostaną ujęte najistotniejsze zagadnienia dotyczące użycia lotnictwa w obronie RP. Nie było to zadanie łatwe. O ile bowiem ukształtowała się już generalna koncepcja dotycząca systemu obronnego państwa i strategii obronnej RP, o tyle skład bojowy, struktury, wyposażenie i użycie lotnictwa w obronie niepodległości naszego kraju są ciągle zmieniane. Wynika to m.in. z faktu, że znaczna część lotnictwa wojskowego jest przestarzała i wycofywana z eksploatacji, zaś lotnictwo cywilne nie w pełni jeszcze polega rzeczowym świadczeniom mobilizacyjnym. W wyniku tych, a także innych uwarunkowań (związanych np. z zakupem i produkcją samolotów i śmigłowców) toczą się permanentne dyskusje mające na celu dokonanie ostatecznych ustaleń dotyczących wypracowania koncepcji o działaniach lotnictwa w obronie RP.

Tymczasem proces dydaktyczny realizowany w Akademii Obrony Narodowej wymagał posiadania materiału, w którym zawartoby obecne i przewidywane założenia, obrazujące miejsce, rolę, zadania i działania lotnictwa wojskowego i cywilnego w systemie obronnym państwa.

W związku z tym zgromadzono odpowiednią literaturę (wykazaną w bibliografii), poddano ją analizie i ocenie, a także przeprowadzono szereg wywiadów z wieloma teoretykami i dowódcami lotniczymi różnych szczebli.

W rezultacie takiego postępowania opracowano materiał, w którym ujęto całe lotnictwo wojskowe i cywilne w obecnym składzie bojowym; wskazano jednocześnie przewidywane zmiany w jego wyposażeniu oraz najistotniejsze koncepcje związane z jego użyciem w obronie RP.

Niniejszy skrypt składa się z czterech rozdziałów.

W rozdziale pierwszym zaprezentowano system obronny RP. Stanowi on podstawę do przedstawienia zasadniczych treści skryptu, zawartych w częściach następujących.

Rozdział drugi obejmuje miejsce i rolę lotnictwa w siłach powietrznych, wojskach lądowych i marynarce wojennej oraz w ogniwach ochrony państwa, obronie cywilnej i ogniwach gospodarczo-obronnych. Wskazano również jego wykorzystanie w systemie kierowania obronnością państwa.

W rozdziale trzecim odzwierciedlono zadania lotnictwa, a w czwartym podstawowe koncepcje jego działania w obronie RP.

Skrypt obejmuje bardzo szeroki i skomplikowany zakres użycia lotnictwa w obronie RP. Jego treść może ulegać zmianie wraz z pojawianiem się nowych koncepcji i rozwiązań dotyczących użycia lotnictwa: wojsk lądowych, sił powietrznych, marynarki wojennej, ministerstwa spraw wewnętrznych i cywilnego w systemie obronnym państwa. Będzie to wówczas sygnalizowane w odpowiednich aneksach, uaktualniających tę problematykę.

Skrypt przeznaczony jest dla wszystkich studentów studiów stacjonarnych, podyplomowych i doktoranckich Akademii Obrony Narodowej.

1. ISTOTA SYSTEMU OBRONNEGO RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Strategicznym celem naszego państwa jest zapewnienie suwerenności, niepodległości i integralności terytorialnej, a w dającej się przewidzieć przyszłości przede wszystkim tworzenie dogodnych warunków do wszechstronnego rozwoju kraju. Realizacja tego celu jest możliwa m.in. w wyniku skutecznego spełnienia niezmiennych wymagań w zakresie bezpieczeństwa narodowego Polski.

Kierując się tymi wymaganiami władze naczelne RP w dniu 2 listopada 1992 r. przyjęły dwa dokumenty doktrynalne określające zasady polityki bezpieczeństwa narodowego. Odpowiadają one nowym uwarunkowaniom geopolitycznym i geostrategicznym Polski i jej otoczenia. Dokumentami tymi są:

1. Założenia polskiej polityki bezpieczeństwa - sygnowane przez Prezydenta RP i określające podstawowe zasady polityki naszego kraju w dziedzinie bezpieczeństwa zewnętrznego i wewnętrznego.

2. Polityka bezpieczeństwa i strategia obronna Rzeczypospolitej Polskiej - dokument rozwijający i precyzujący zasady polskiej polityki bezpieczeństwa.

W dokumentach tych podkreśla się, że bezpieczeństwo państwa obejmuje sferę polityczną i militarną oraz aspekty gospodarcze, ekologiczne, społeczne i etniczne. We wszystkich tych dziedzinach polska polityka bezpieczeństwa jest zgodna z prawem międzynarodowym. Jednocześnie precyzuje się zasady polityki w zakresie bezpieczeństwa zewnętrznego i wewnętrznego oraz określa założenia strategii obronnej RP.

Z analizy tych dokumentów, a także z fundamentalnych zasad polityki bezpieczeństwa realizowanej przez nasz kraj wynika, że Polska nie traktuje żadnego ze swych sąsiadów, ani też żadnego innego państwa jako wroga. Nie mamy także żadnych roszczeń terytorialnych wobec innych państw. Uwzględniamy natomiast obiektywne istnienie potencjalnych źródeł zagrożeń wojennych. Dlatego też nasza strategia obronna jest ukierunkowana na opanowywanie i rozwiązywanie sytuacji

kryzysowych o charakterze militarnym za pomocą działań politycznych. Nie wyklucza jednak użycia siły, zwłaszcza w obronie granic RP.

Głównym celem strategii obronnej Polski jest bowiem zapewnienie pokoju - a w konsekwencji zagrożeń militarnych - suwerenności, niepodległości i integralności terytorialnej państwa, bezpieczeństwa i swobody działania instytucji państwowych.

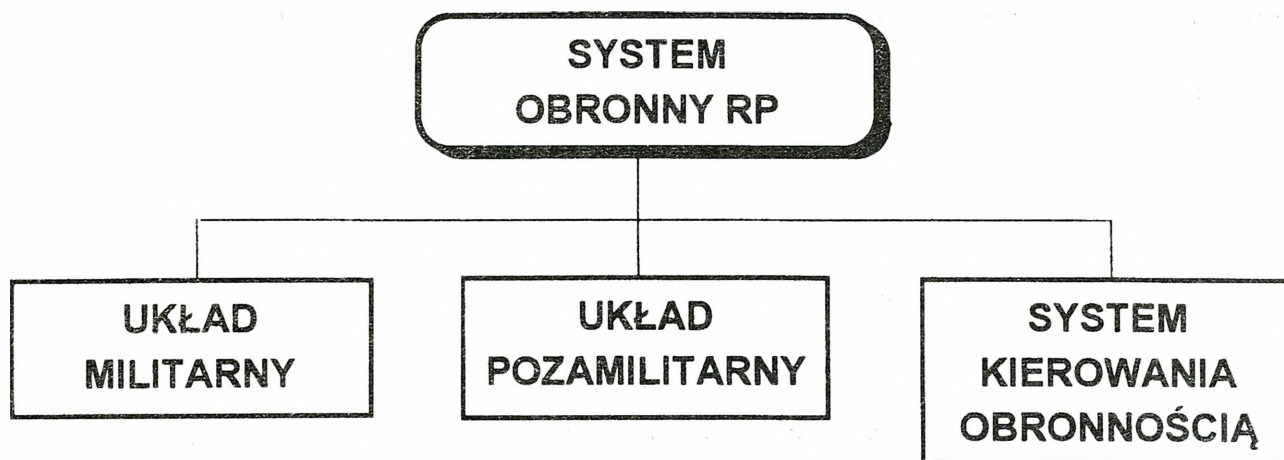
Powyższy cel osiąga się przez posiadanie własnego potencjału obronnego zorganizowanego w system obronny państwa, który ukierunkowuje siły (instytucje) i środki oraz ich działania na: rozbudowę i utrzymanie infrastruktury obronnej kraju, przygotowanie obronne społeczeństwa, zapobieganie kryzysom i wybuchowi wojny oraz przeciwdziałanie każdej agresji zbrojnej na nasz kraj.

System obronny państwa, jak wynika z definicji ujętej w materiałach normatywnych, to skoordynowany wewnętrznie zbiór elementów organizacyjnych, ludzkich i materiałowych wzajemnie powiązanych i działających na rzecz obrony państwa.

System obronny jest kształtowany i funkcjonuje na podstawie regulacji prawnych Ustawy Konstytucyjnej RP, w części stanowiącej o ustroju państwa jego organach i kompetencjach oraz w innych ustawach określających założenia militarne, gospodarczo-obronne, ochrony bezpieczeństwa obywateli i porządku publicznego.

W strukturze funkcjonalnej systemu obronnego państwa (rys.1) wyróżnia się trzy elementy składowe.

- 1/ układ militarny, który stanowią siły zbrojne;
- 2/ układ pozamilitarny, który tworzą pozamilitarne ogniwa: ochrony państwa, gospodarczo-obronne i ochrony ludności. Pozamilitarne ogniwa ochrony ludności tworzą obronę cywilną kraju;
- 3/ system kierowania obronnością, który obejmuje wszystkie ogniwa władzy i administracji państwowej, samorządowej oraz dowództwa wojskowe zgodnie z kompetencjami i zadaniami obronnymi przypisywanymi im w obowiązujących aktach prawnych.

Rys.1. Elementy systemu obronnego państwa

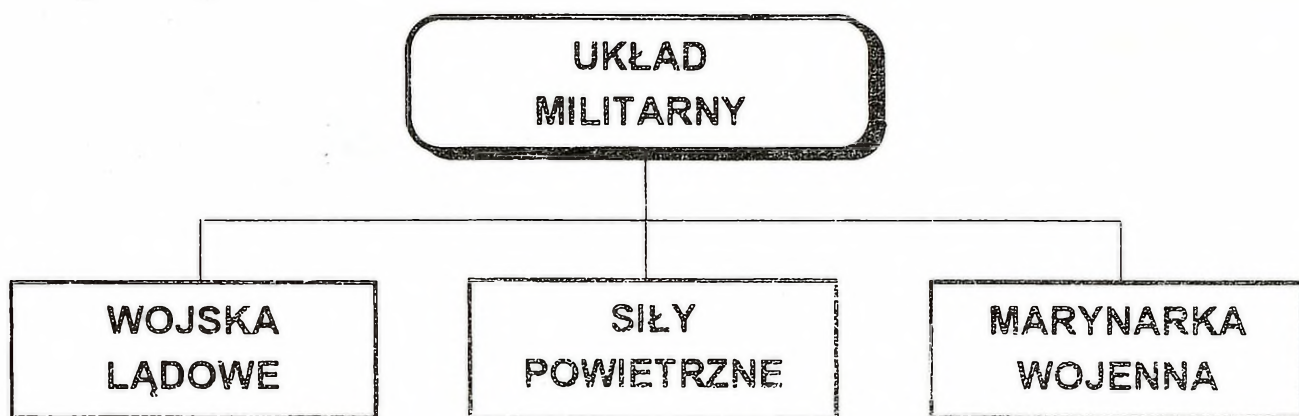
Tematyka niniejszego skryptu wymaga syntetycznej prezentacji poszczególnych elementów systemu obronnego państwa. Stanowiąc to będzie swoiste tło (bazę) do umiejscowienia lotnictwa w wymienionych elementach systemu obronnego oraz określenia jego działań w obronie suwerenności i niepodległości Polski.

1.1. Układ militarny systemu obronnego RP

Układ militarny jest podstawowym elementem systemu obronnego państwa. Siły Zbrojne RP, tworzące ten układ, są najbardziej widocznym i wymiernym, a zarazem najbardziej mobilnym i radykalnym środkiem polityki obronnej państwa. Są one zorganizowane i utrzymywane w okresie pokoju oraz rozwijane mobilizacyjnie i operacyjnie w czasie zagrożenia. Ich ukończenie i gotowość bojowa ma zapewniać niezwłoczne przejście do działań wojennych i przeciwstawienie się każdej

agresji. W tym okresie (tj. konfliktu zbrojnego) w podporządkowanie sił zbrojnych wchodzi Straż Graniczna.

Siły Zbrojne RP dzielą się na trzy rodzaje (rys.2): Wojska Lądowe, Siły Powietrzne (zwane jeszcze nadal Wojskami Lotniczymi i Obrony Powietrznej) i Marynarkę Wojenną.

Rys.2. Rodzaje Sił Zbrojnych RP

Wojska Lądowe są najbardziej licznym rodzajem sił zbrojnych. Przeznaczone są do lądowej obrony granic RP i utrzymania integralności terytorialnej naszego państwa. Składają się one z wojsk operacyjnych i wojsk obrony terytorialnej.

Wojska operacyjne przeznaczone są do prowadzenia działań zbrojnych w celu odparcia lądowej agresji przeciwnika. Natomiast wojska obrony terytorialnej mają zabezpieczać prowadzenie działań bojowych na obszarze kraju przez wojska operacyjne. Wojska operacyjne i obrony terytorialnej realizują walkę zbrojną w ścisłym współdziałaniu między sobą, a także z pozostałymi siłami układu militarnego oraz z ogniwami układu pozamilitarnego.

Główną powinnością wojsk operacyjnych jest prowadzenie operacji w celu rozbicia przeciwnika i odzyskania utraconego terytorium. Mają one także zabezpieczyć nienaruszalność i obronę granicy państwowej. Wojska obrony

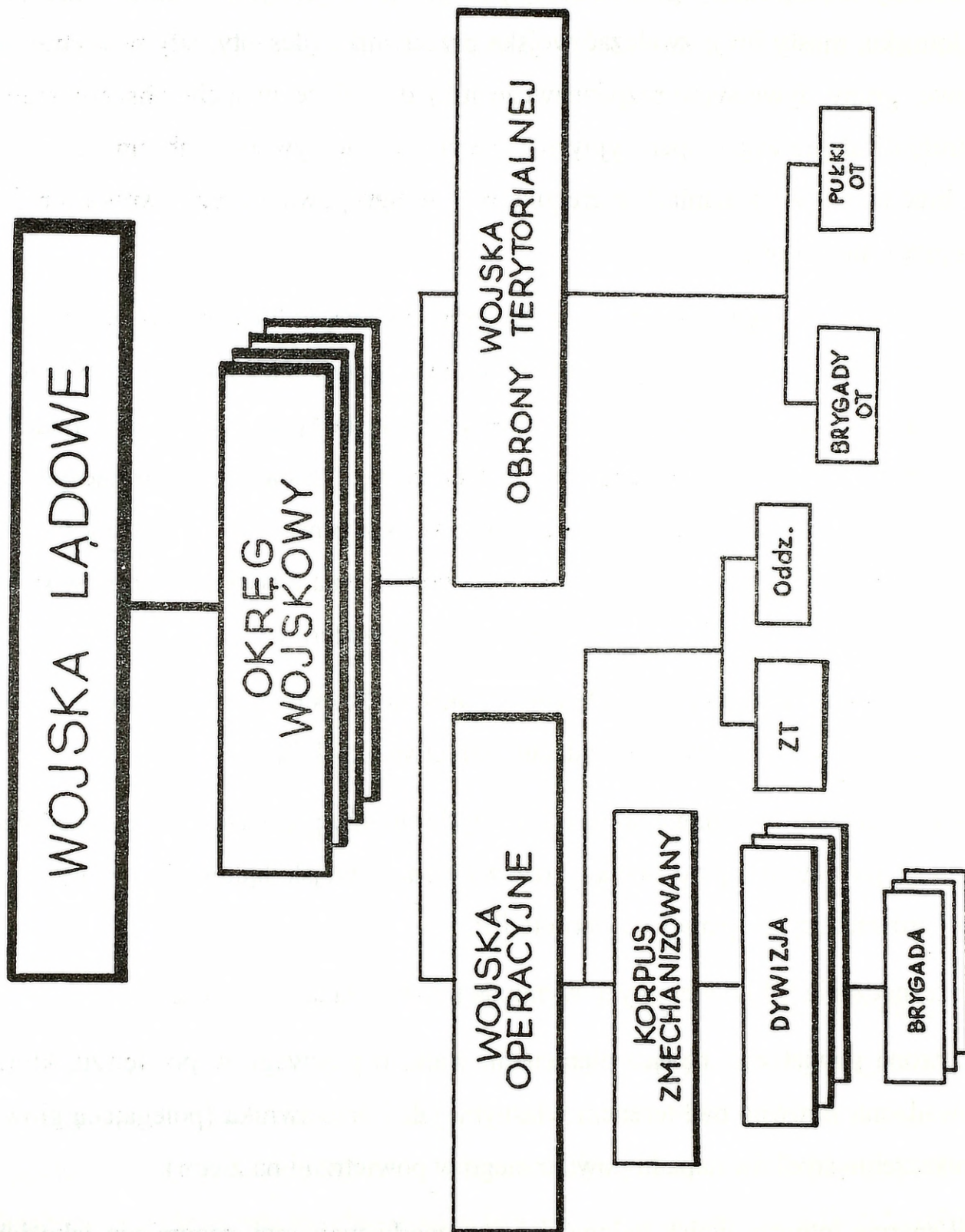
terytorialnej mają zaś sprzyjać mobilizacyjnemu i operacyjnemu rozwinięciu całych sił zbrojnych; wspierać wojska operacyjne w działaniach obronnych; ochraniać i bronić ważne obiekty infrastruktury gospodarczej państwa (linie kolejowe, zakłady zbrojeniowe, lotniska, mosty itp.); zwalczać wojska przeciwnika (desanty, siły powietrzno-szturmowe, grupy dywersyjno-rozpoznawcze itd.) działające w głębi obszaru kraju (poza strefą działania wojsk operacyjnych); przeciwdziałać dywersji i zbrojnemu podziemi; brać udział w działaniach nieregularnych w ugrupowaniu przeciwnika lub na zajętych przez niego obszarze.

Wojska Lądowe zorganizowane są w okręgi wojskowe, w których występują wojska operacyjne (związek operacyjno-taktyczny oraz samodzielne związki taktyczne i oddziały), a także wojska obrony terytorialnej (związki taktyczne, oddziały i pododdziały). Zostało to zobrazowane schematycznie na rys.3. Trzeba jednak zaznaczyć, że Krakowski Okręg Wojskowy posiada nieco inną strukturę niż to pokazano na rys. 3. Ze względu bowiem na jego przeznaczenie i usytuowanie na terytorium kraju w składzie jego wojsk operacyjnych znajdują się dywizja kawalerii powietrznej oraz samodzielne brygady. Wymaga także podkreślenia, że w okręgach wojskowych znajdują się oddziały i pododdziały lotnictwa wojsk lądowych.

Siły Powietrzne, rozumiane jako rodzaj sił zbrojnych, przeznaczone są do odpierania agresji powietrznej przeciwnika oraz wspierania wojsk lądowych i marynarki wojennej prowadzących operacje w obronie RP.

Z przeznaczenia Sił Powietrznych wynikają ich dwa zadania główne:

1. Obrona powietrzna, będąca elementem walki o przewagę w powietrzu, która jest prowadzona zarówno nad terenem własnym, jak i przeciwnika (polegającą głównie na niszczeniu środków napadu powietrznego w powietrzu i na ziemi).
2. Wsparcie lotnicze wojsk lądowych i marynarki wojennej, rozumiane jako ich wsparcie ogniowe, izolowanie rejonu działań bojowych, prowadzenie rozpoznania i transportu powietrznego oraz wykonywanie zadań pomocniczych, specjalnych i innych.

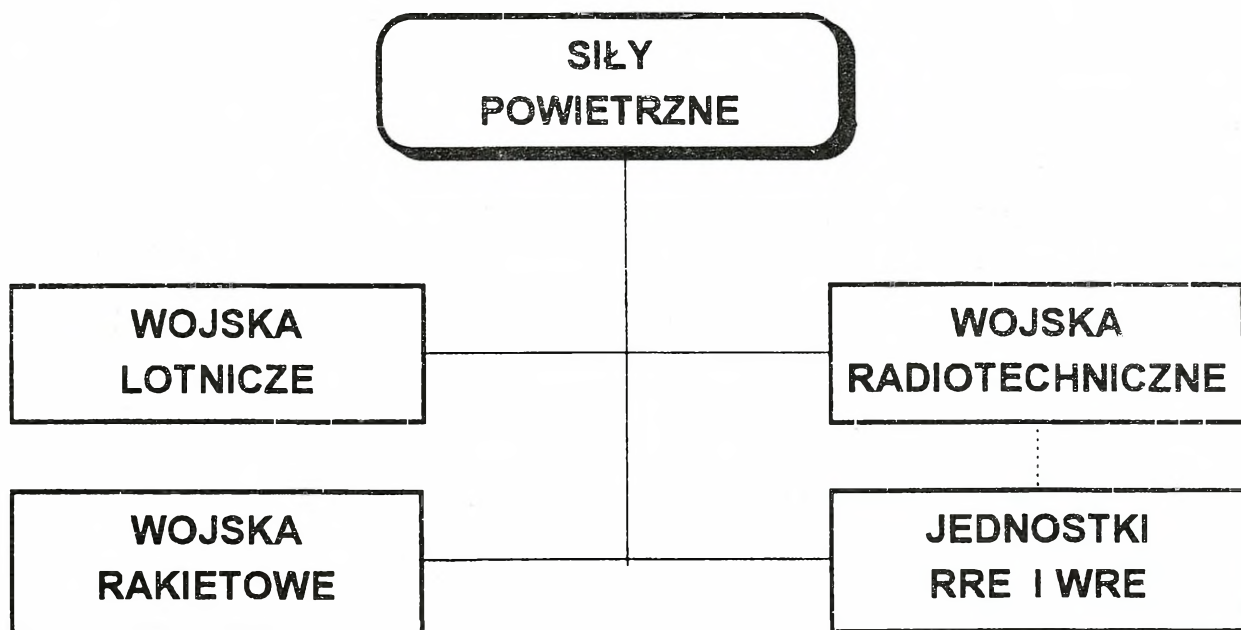

Rys. 3. Ogólna struktura organizacyjna wojsk łądowych

Ponadto w skali sił zbrojnych i państwa Siły Powietrzne realizują:

- ostrzeganie i powiadamianie o zagrożeniach i uderzeniach z powietrza - wojsk oraz władz wojskowych i cywilnych;
- organizację i nadzór ruchu lotniczego;
- ratownictwo lotnicze.

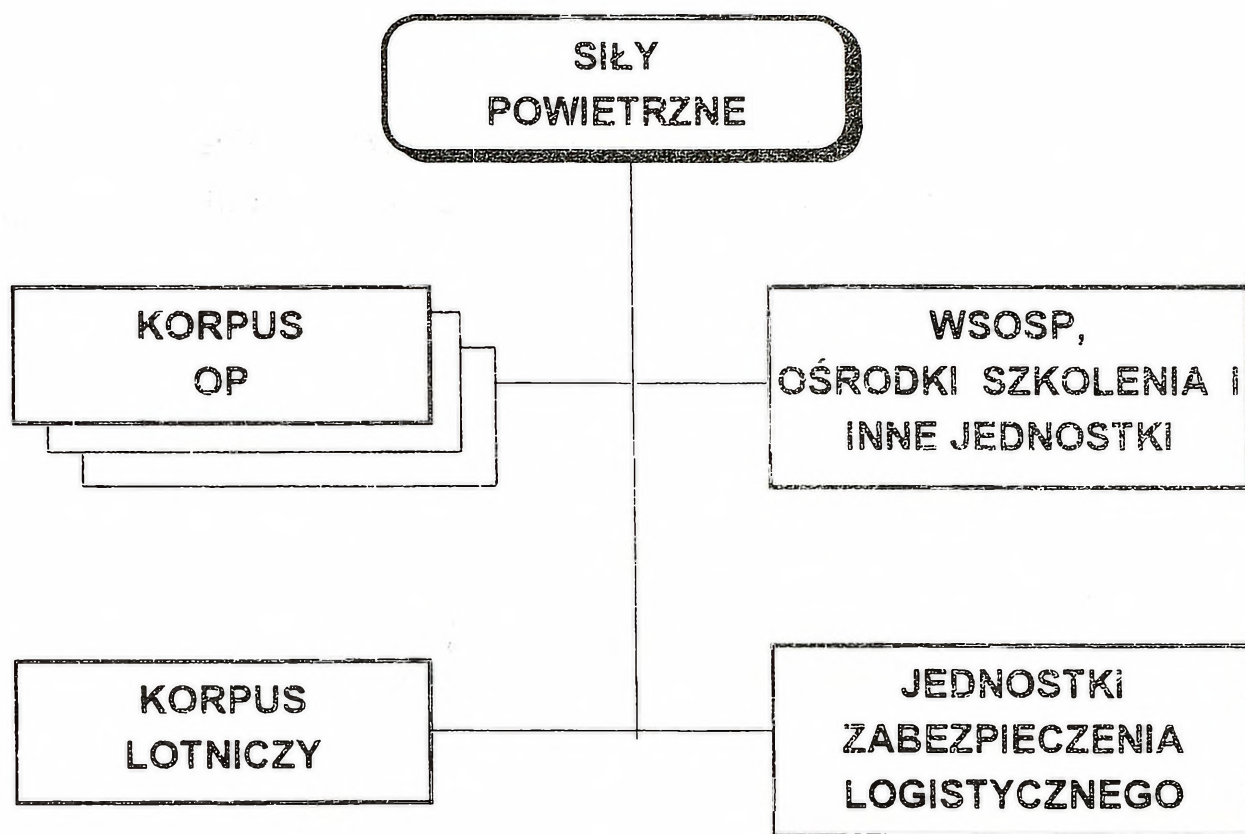
Siły Powietrzne składają się z: wojsk lotniczych, wojsk raketowych, wojsk radiotechnicznych oraz jednostek rozpoznania radioelektronicznego i walki radioelektronicznej (rys.4).

Rys.4. Rodzaje wojsk Sił Powietrznych

Struktury organizacyjne Sił Powietrznych ulegają ciągłym zmianom. W dotychczasowej i prawdopodobnie w przyszłej strukturze można jednak wyróżnić cztery główne elementy (rys.5):

- związki operacyjno-taktyczne (korpusy) OP;
- związek operacyjno-taktyczny (korpus) lotnictwa;
- jednostki zabezpieczenia logistycznego;
- szkoła, ośrodki szkoleniowe i inne jednostki.

Rys.5. Ramowa struktura organizacyjna Sił Powietrznych

Dwa pierwsze elementy (tj. związki operacyjno-taktyczne OP i lotnictwa) realizują najistotniejsze funkcje bojowe sił powietrznych i dlatego tylko one zostaną zaprezentowane w bardzo syntetycznym ujęciu.

Związek operacyjno-taktyczny korpusu OP spełnia podstawową rolę w odpiętraniu agresji powietrznej przeciwnika. Niszczy środki napadu powietrznego w wyznaczonym rejonie, ściśle współdziałając z sąsiednim związkiem OP, wojskami OPL wojsk lądowych i środkami OPL marynarki wojennej.

Do jego podstawowych zadań należy:

- osłona wojsk prowadzących operację obronną;
- osłona lotnictwa taktycznego w czasie wykonywania uderzeń odwetowych;
- osłona obiektów wojskowych mających istotne znaczenie dla funkcjonowania sił zbrojnych i prowadzenia operacji;
- osłona obiektów infrastruktury państwa, szczególnie ważnych dla trwałości systemu obronnego RP.

W składzie związku operacyjno-taktycznego OP znajdują się oddziały i pododdziały: wojsk raketowych i radiotechnicznych, lotnictwa myśliwskiego oraz rozpoznania radioelektronicznego i walki radioelektronicznej.

Związek operacyjno-taktyczny (korpus) lotnictwa taktycznego przeznaczony jest do działań w operacjach powietrznych, lądowych i morskich, które mogą być prowadzone w obronie strategicznej RP. Jego zasadniczym zadaniem jest więc wsparcie lotnicze wojsk lądowych i marynarki wojennej. W składzie korpusu znajdują się związki taktyczne i oddziały (pododdziały): lotnictwa bojowego (myśliwsko-bombowego i rozpoznawczego), lotnictwa transportowego i lotnictwa pomocniczego. Problematyka użycia korpusu z uwagi na tytuł i układ niniejszej pracy będzie prezentowane bardziej szczegółowo w dalszych częściach opracowania.

Marynarka Wojenna przeznaczona jest do obrony morskiej granicy państwa, ochrony żeglugi i interesów gospodarczych na polskich obszarach morskich, a także do prowadzenia działań obronnych na Morzu Bałtyckim na korzyść wojsk lądowych broniących wybrzeża morskiego¹.

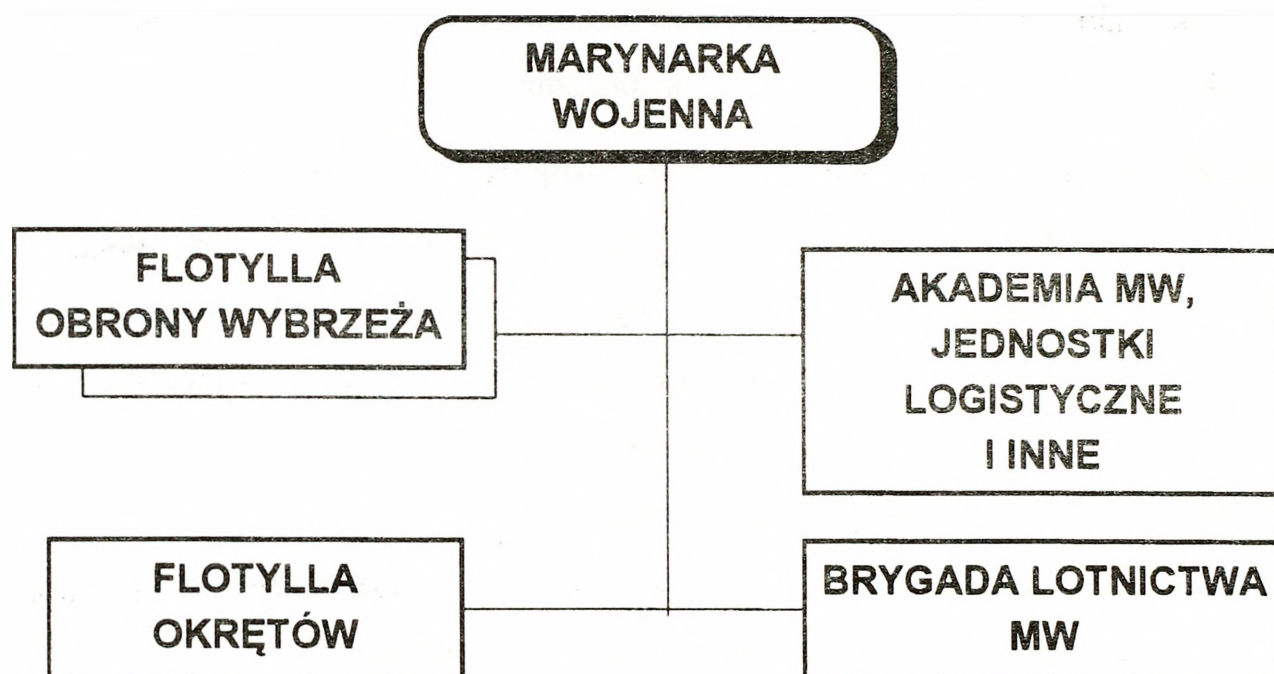
Do głównych zadań, wynikających z przeznaczenia Marynarki Wojennej, należą:

- obrona i ochrona polskich obszarów morskich;
- morska obrona wybrzeża;
- wsparcie działań wojsk lądowych na kierunku nadmorskim;

¹ Tamże, s. 10.

- obrona i ochrona zewnętrznej komunikacji morskiej;
- wsparcie straży granicznej w ochronie morskiej granicy i strefy ekonomicznej polskich obszarów morskich;
- zapewnienie bezpieczeństwa żeglugi i ratownictwo morskie w polskich obszarach Morza Bałtyckiego.

Marynarka Wojenna zorganizowana jest w cztery związki taktyczne - flotyllę obrony wybrzeża, flotyllę ogniową i brygadę lotnictwa; posiada także Akademię MW, jednostki logistyczne i inne (rys.6).

Rys.6. Ramowa struktura organizacyjna Marynarki Wojennej

Głównym przeznaczeniem **flotylli obrony wybrzeża** jest prowadzenie i zabezpieczenie działań w strefie przybrzeżnej. Mają one: osłaniać morską granicę poprzez wykrycie, śledzenie i zwalczanie okrętów podwodnych przeciwnika; poszukiwać i trałować miny morskie; stawiać obronne zagrody minowe i zapory inżynieryjne; realizować transport morski i ratownictwo; eskortować własne siły nawodne na torach wodnych i przejściach przez zagrody minowe i zapory inżynieryjne.

Flotylla okrętów stanowi zasadniczą siłę uderzeniową Marynarki Wojennej. Z uwagi na jej wyposażenie w okręty bojowe przeznaczone do zwalczania okrętów przeciwnika, ma ona wykonywać główne zadania związane z prowadzeniem działań o charakterze ogniowym i walkę o przewagę na morzu w polskich obszarach Morza Bałtyckiego.

Brygada Lotnictwa Marynarki Wojennej przeznaczona jest do działań w morskiej operacji obronnej; może także częścią sił uczestniczyć w operacjach powietrznych i lądowych prowadzonych w obronie strategicznej RP. W składzie brygady znajdują się pododdziały lotnictwa: myśliwskiego (myśliwsko-bombowego), rozpoznawczego, zwalczania okrętów podwodnych, ratowniczego i pomocniczego oraz jednostki zabezpieczenia. Szerzej o lotnictwie morskim będzie ujęte w następnych rozdziałach niniejszego opracowania.

1.2. Układ pozamilitarny systemu obronnego RP²

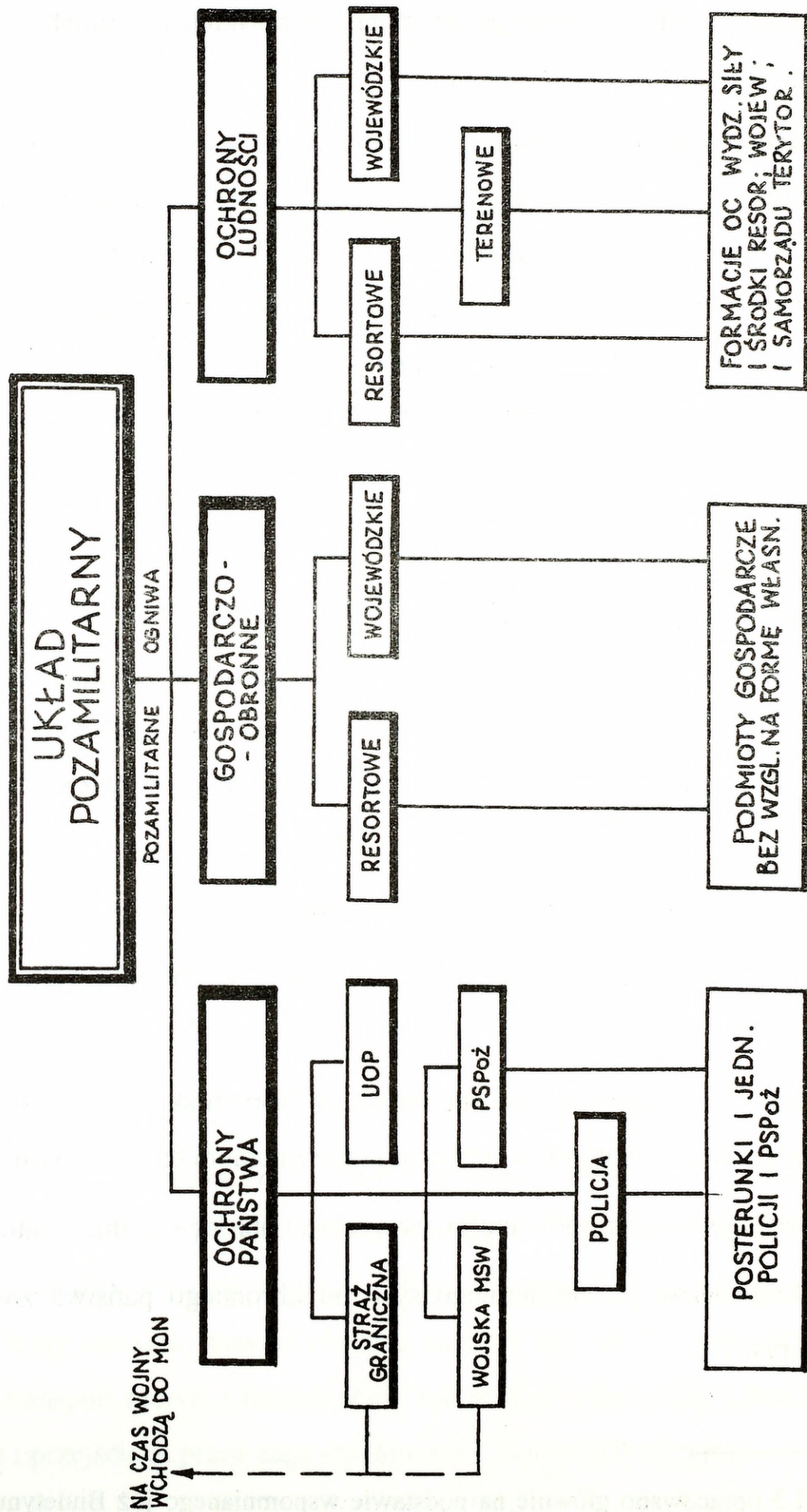
Istotnym elementem systemu obronnego państwa jest układ pozamilitarny, stanowiący bazę zapewniającą funkcjonowanie struktur państwowych i przetrwanie narodu w czasie zagrożenia i wojny, a także zaopatrujący i wspierający Siły Zbrojne RP (układ militarny).

Układ pozamilitarny składa się z trzech podstawowych elementów:

- 1/ pozamilitarnych ogniów ochrony państwa, które tworzą wyspecjalizowane jednostki resortu spraw wewnętrznych;
- 2/ pozamilitarnych ogniów gospodarczo-obronnych, w których skład wchodzi jednostki organizacyjne podległe resortom, wojewodom i samorządom terytorialnym;
- 3/ pozamilitarnych ogniów ochrony ludności, tworzących obronę cywilną kraju.

Ramowa struktura układu pozamilitarnego systemu obronnego państwa została odzwierciedlona na rys. 7.

² Podrozdział 1.2 i 1.3 opracowano głównie na podstawie wspomnianego już Biuletynu Informacyjnego nr 1/159.

LEGENDA :

1. W SCHEMACIE NIE UJETO ORGANÓW KIEROWANIA OGNIWAMI POZAMILITARNYMI;
2. RESORTOWE POZAMILITARNE OGNIWA :
 - GOSPODARCZO - OBRONNE : MPiH ; MPGiB ; MK ORAZ WYDZIELONE SIEY I SRODKI MOZNI.L
 - OCHRONY LUDNOSCI : MZiOS ; MOSZNI.L ORAZ WYDZIELONE SIEY I SRODKI POZOSTALYCH RESORTÓW I WOJEWÓDZTW

Rys.7. Ramowa struktura układu pozamilitarnego systemu obronnego państwa

Pozamilitarne ogniwa ochrony państwa przeznaczone są głównie do wykonywania zadań związanych z ochroną bezpieczeństwa i porządku publicznego (szczególnie podczas powszechnej mobilizacji i rozwinięcia operacyjnego wojsk), ochroną granicy państwowej, prowadzeniem akcji ratowniczo-gaśniczych, rozpoznaniem, kontrwywiadem, prowadzeniem działań przeciwdywersyjnych i przeciwdesantowych oraz ochroną obiektów ważnych dla obronności i gospodarki kraju.

Ogniwa ochrony państwa tworzą wyspecjalizowane **organy i jednostki resortu spraw wewnętrznych**, w których skład wchodzi: Policja, Urząd Ochrony Państwa, Państwowa Straż Pożarna, Straż Graniczna i Wojska MSW. Posiadają one organy centralne i terenowe, a ich struktura i zasięg (obszar) działania jest ściśle dostosowany do podziału administracyjnego RP; nie dotyczy to Straży Granicznej i Nadwiślańskich Jednostek MSW, które swoim obszarem działania mają obić wszystkie granice i całe terytorium RP, szczególnie po ich podporządkowaniu - w okresie działań wojennych - MON i staniu się częścią sił zbrojnych.

Pozamilitarne ogniwa gospodarczo-obronne, stanowiące w swej istocie gospodarkę kraju, zaspakajają materialne potrzeby obronne państwa poprzez zagwarantowanie optymalnych warunków do: utrzymania i szkolenia Sił Zbrojnych RP w czasie pokoju, przygotowania bazy zapewniającej wykonanie przez siły zbrojne zadań w czasie zagrożenia i wojny oraz stworzenia materialnych warunków zapewniających przetrwanie ludności w sytuacjach ekstremalnych (wojny, klęsk żywiołowych i katastrof).

Ogniwa gospodarczo-obronne tworzą resorty gospodarcze (np. przemysłu i handlu, gospodarki przestrzennej i budownictwa, rolnictwa i gospodarki żywnościowej) i inne (np. łączności, transportu i gospodarki morskiej, ochrony środowiska).

Ministrowie (kierownicy resortów) nadzorują i koordynują realizację przedsięwzięć organizacyjno-mobilizacyjnych i obronnych resortu, a także ich przygotowanie i przejście ze struktur organizacyjnych czasu pokojowego na struktury czasu wojennego oraz realizację zadań obronnych na korzyść sił zbrojnych.

Struktura i zasięg (obszar) działania ogniw gospodarczo-obronnych jest specyficzny dla każdego z nich i nie odpowiada podziałowi terytorialnemu kraju i sił zbrojnych na okręgi wojskowe.

W skład pozamilitarnych ogniw gospodarczo-obronnych wchodzi również wojewódzkie ogniwa pozamilitarne. Są to organa administracyjne i samorządu terytorialnego, podmioty gospodarcze i inne jednostki organizacyjne rozmieszczone na terenie każdego województwa, na które zostały nałożone określone zadania obronne.

Wojewódzkie ogniwa pozamilitarne wspierają system obronny okręgu wojskowego zwłaszcza w zakresie: przygotowania i utrzymania na odpowiednim poziomie infrastruktury gospodarczej i techniczno-obronnej województwa; zabezpieczenia mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych; tworzenia warunków do swobodnego działania wojsk; świadczeń na rzecz wojsk prowadzących działania.

Trzecim wreszcie komponentem układu pozamilitarnego jest obrona cywilna, która tworzy pozamilitarne ogniwa ochrony ludności. Obrona cywilna jest uprzedmiotowiona w formacjach terenowych, zakładowych i specjalistycznych OC oraz w siłach i środkach wydzielonych z resortów (szczególnie Ministerstwa Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa) oraz województw. Głównym zadaniem obrony cywilnej jest ochrona ludności, zakładów pracy, urządzeń użyteczności publicznej, dóbr kultury oraz ratowanie i udzielanie pomocy poszkodowanym w czasie wojny, jak również współdziałanie w zwalczaniu klęsk żywiołowych i innych miejscowych zagrożeń, a także w usuwaniu ich skutków.

1.3. System kierowania obronnością państwa

System kierowania obronnością jest integralną częścią kierowania państwem. Tworzą go organy władzy, administracji państwowej, samorządowej i gospodarczej z przypisanymi im ustawowo kompetencjami oraz infrastrukturą zapewniającą warunki funkcjonowania tych organów w czasie zagrożenia i wojny.

Ramowy schemat struktury organów kierowania obronnością państwa w okresie pokoju przedstawia rys.8.

W czasie pokoju zasadnicze funkcje w systemie obronnym państwa spełnia Parlament. Podejmuje się w nim bowiem decyzje polityczne, gospodarcze i militarne uwzględniające potrzeby bezpieczeństwa i doskonalenia systemu obronnego państwa. W ten sposób decyduje się o podstawach obronności państwa, uprawnieniach organów wykonawczych oraz środkach na wykonanie zadań obronnych.

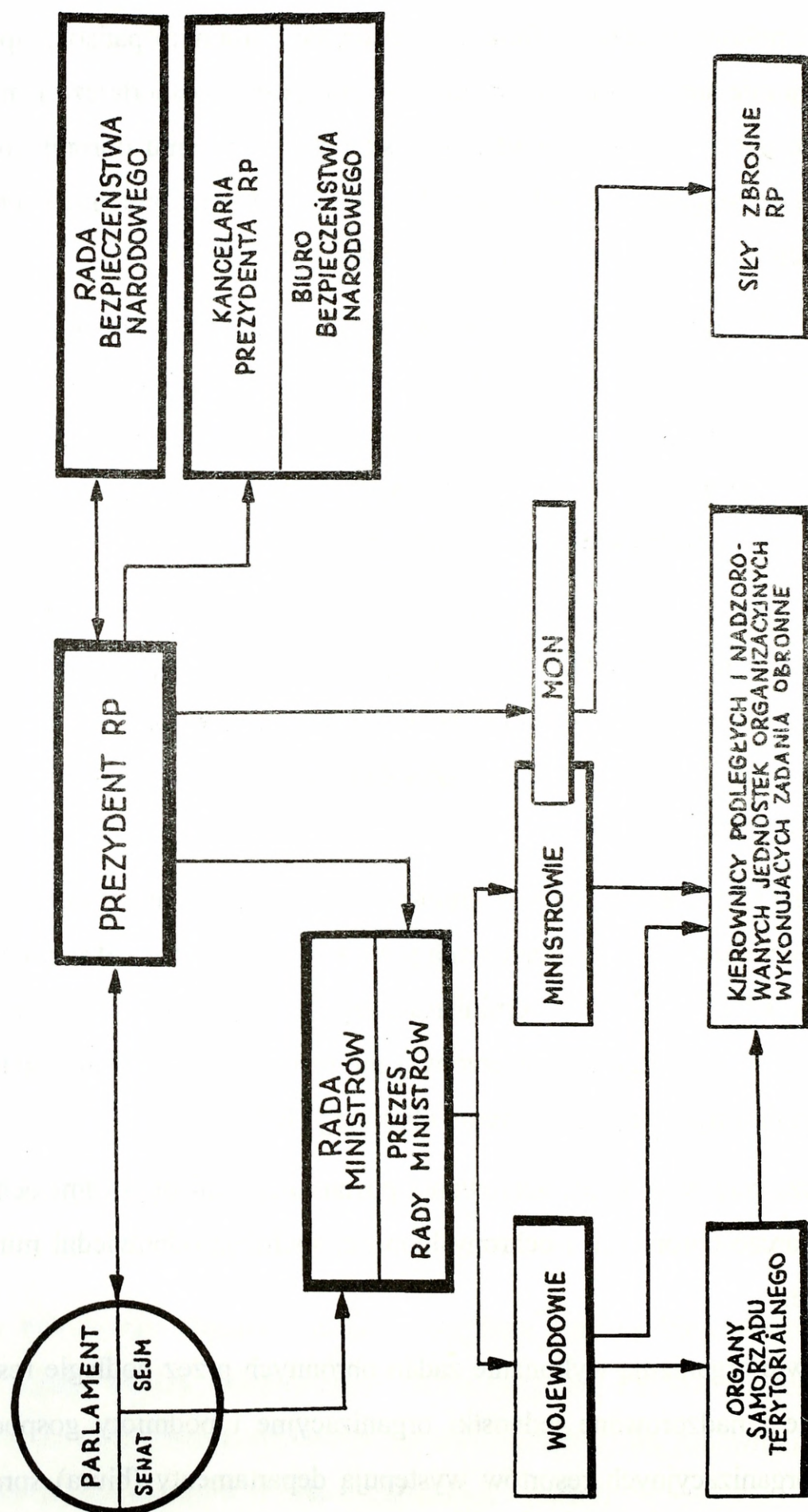
Prezydent RP sprawuje ogólne kierownictwo w dziedzinie zewnętrznego i wewnętrznego bezpieczeństwa państwa. Jest zwierzchnikiem Sił Zbrojnych RP. W razie zagrożenia zewnętrznego państwa może wprowadzić stan wojenny, a także ogłosić mobilizację. Organem doradczym prezydenta jest Rada Bezpieczeństwa Narodowego, a wykonawczym Biuro Bezpieczeństwa Narodowego.

Rząd RP jest organem zapewniającym wykonanie postanowień ustawowych w zakresie bezpieczeństwa państwa. W związku z tym m.in. przygotowuje administrację państwową i gospodarkę narodową do działań w okresie zagrożenia i wojny. Organizuje, koordynuje i kontroluje prace wszystkich organów administracji państwowej wykonującej zadania obronne.

Szczególną rolę w kierowaniu obronnością przez rząd spełnia minister obrony narodowej. Opracowuje on ogólne założenia polityki obronnej, zarządza resortem obrony, a w tym siłami zbrojnymi, administruje ich zasobami osobowymi i rzeczowymi oraz koordynuje i nadzoruje w powierzonym mu resorcie wykonywanie zadań obronnych w pozamilitarnym układzie systemu obronnego RP.

Zasadniczą rolę w systemie kierowania pozamilitarnymi ogniwami ochrony państwa, gospodarczo-obronnymi i ochrony ludności spełniają odpowiedni ministrowie i wojewodowie.

Ministrowie organizują wykonanie zadań obronnych przez podległe resorty, podporządkowane i nadzorowane jednostki organizacyjne i podmioty gospodarcze. W strukturach organizacyjnych resortów występują departamenty (biura) spraw obronnych, które odpowiadają za planowanie, koordynację i nadzór nad przygotowaniem

Rys. 8. Ramowa struktura organów kierowania obronnością państwa w okresie pokoju

obronnymi w ministerstwie oraz za szkolenie obronne, a także współdziałają z odpowiednimi wydziałami urzędów wojewódzkich w realizacji zadań obronnych.

Wojewodowie z kolei spełniają kluczową rolę w kierowaniu obronnością państwa. Na ich terenie wykonują zadania obronne jednostki organizacyjne podległe określonym ministrom oraz jednostki podległe wojewodom. Wojewoda jako szef obrony cywilnej województwa wykonuje również zadania związane z szeroko rozumianą ochroną ludności.

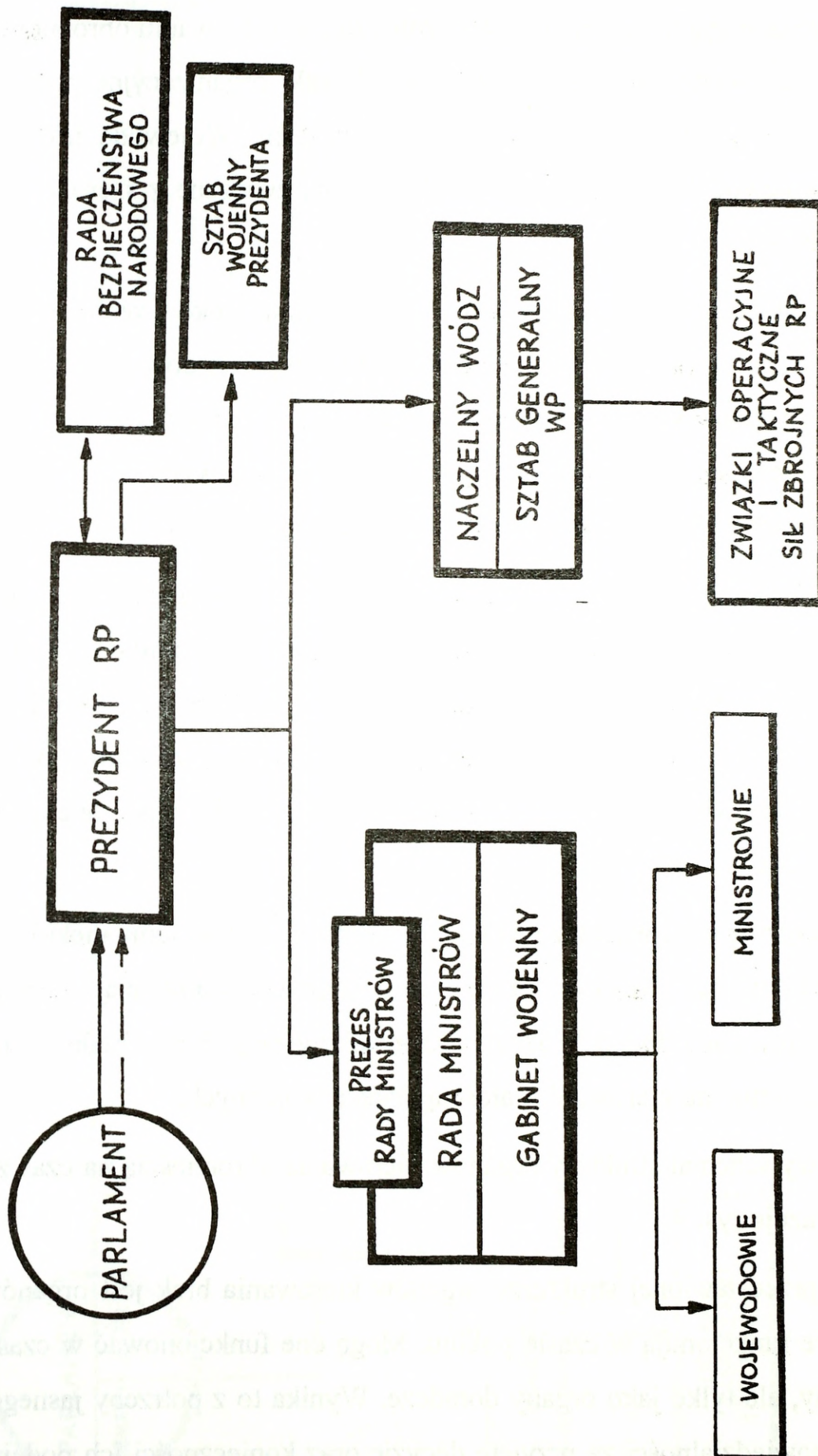
Proces dowodzenia Siłami Zbrojnymi RP w czasie pokoju realizowany jest w relacjach poczynając od Sztabu Generalnego WP, poprzez dowództwa okręgów wojskowych i rodzajów sił zbrojnych, dowództwa związków taktycznych i samodzielnych oddziałów oraz szefów wojewódzkich sztabów wojskowych do szczebli oddziału (samodzielnych pododdziałów) i wojskowych komend uzupełnień.

Siłami Zbrojnymi RP w czasie pokoju dowodzi szef Sztabu Generalnego WP, wykorzystując do tego celu pokojowy system dowodzenia. Natomiast dowódcy rodzajów sił zbrojnych i okręgów wojskowych dowodzą swoimi siłami i środkami, uwzględniając przede wszystkim: utrzymanie niezbędnej gotowości i zdolności bojowej wojsk, kierowanie całokształtem wyszkolenia, planowanie mobilizacyjne, operacyjne i użycia wojsk w czasie wojny.

Stan zagrożenia i wojny zmienia kompetencje i uprawnienia niektórych organów władzy i administracji państwowej oraz ich podporządkowanie. Najistotniejszą zmianą jest powołanie Naczelnego Wodza podporządkowanego bezpośrednio Prezydentowi RP i powierzenie mu kierowania całością działań wojennych.

Ramowy schemat struktury organów kierowania obronnością na czas zagrożenia i wojny obrazuje rys. 9.

W przedstawionej strukturze organów kierowania brak jest organów kolegialnych, które funkcjonują w czasie pokoju. Mogą one funkcjonować w czasie zagrożenia i wojny, ale tylko jako organy doradcze. Wynika to z potrzeby jasnego sprecyzowania odpowiedzialności za przyjęte decyzje oraz konieczności ich podejmowania w ograniczonym czasie.

Rys.9. Ramowa struktura organów kierowania obronnością państwa w okresie zagrożenia i prowadzenia działań

Zasadnicze funkcje kierowania w czasie zagrożenia i wojny będzie pełnił Prezydent RP, który podejmuje decyzje dotyczące m.in. wprowadzenia stanu wojennego i jego zakończenia oraz ogłasza częściową lub powszechną mobilizację.

W razie zaś niemożliwości wykonywania funkcji ustawowych przez Sejm i Senat, Prezydent RP postanawia o stanie wojny, mianuje na okres wojny Naczelnego Wodza i może wydawać rozporządzenia z mocą ustawy. Prezydent RP kieruje obroną państwa przez prezesa Rady Ministrów i Naczelnego Wodza.

Prezes Rady Ministrów kieruje wykonaniem zadań gospodarczo-obronnych nałożonych na poszczególnych ministrów i kontroluje ich działalność.

Ministrowie wykonują nałożone zadania obronne mając w stosunku do kierowników podporządkowanych im podmiotów gospodarczych uprawnienia określone w ustawie o stanie wojennym oraz nadane im dodatkowo przez prezesa Rady Ministrów.

Wojewodowie koordynują i nadzorują wykonywanie zadań obronnych przez terenowe organy administracji państwowej i kierowników podmiotów gospodarczych. Organizują ochronę ludności i zapewniają przygotowanie formowania i warunki działania formacjom obrony terytorialnej. Ponadto wspierają oni w działalności administrację wojskową.

Natomiast dowodzenie siłami zbrojnymi odbywa się z wykorzystaniem wojennego systemu dowodzenia, zorganizowanego na bazie odpowiednich punktów dowodzenia (SD, ZSD, PSD, WSD, PPD i inne) na różnych szczeblach strukturalnych. Dowodzenie strategiczne siłami zbrojnymi realizuje Naczelnny Wódz, dowodzenie operacyjne - dowódcy rodzajów sił zbrojnych i okręgów wojskowych (KZ), dowodzenie taktyczne - dowódcy związków taktycznych, oddziałów i pododdziałów.

*

*

*

Przedstawiony w ogólnym zarysie system obronny ma sprzyjać przeciwstawieniu się zagrożeniom wojennym i bezpieczeństwu narodowemu RP. W razie zaś konfliktu

zbrojnego, szczególnie na dużą skalę, poszczególne elementy systemu obronnego, realizując właściwe dla nich zadania, mają zapewnić niepodległość i integralność terytorialną naszego państwa. Skuteczne funkcjonowanie systemu obronnego w czasie obrony strategicznej RP i pomyślne zrealizowanie zadań przez układ militarny, pozamilitarny i system kierowania obronnością wymaga szerokiego zaangażowania lotnictwa, zarówno wojskowego jak i cywilnego. Ma ono bowiem wykonywać nieocenione zadania niemal we wszystkich strukturach systemu obronnego, wspierając działalność różnych jego ogniw i organów, i w rezultacie sprzyjać trwałości i niezawodności całego systemu oraz odparciu agresji przeciwnika. Prezentacja udziału lotnictwa w działalności związanej z zachowaniem suwerenności naszego państwa wymaga więc jego umiejscowienia w systemie obronnym oraz określenia jego roli i zadań, jakie ma spełniać w obronie RP. Problematyka ta będzie treścią następnych części niniejszego skryptu.

2. MIEJSCE I ROLA LOTNICTWA W SYSTEMIE OBRONNYM RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

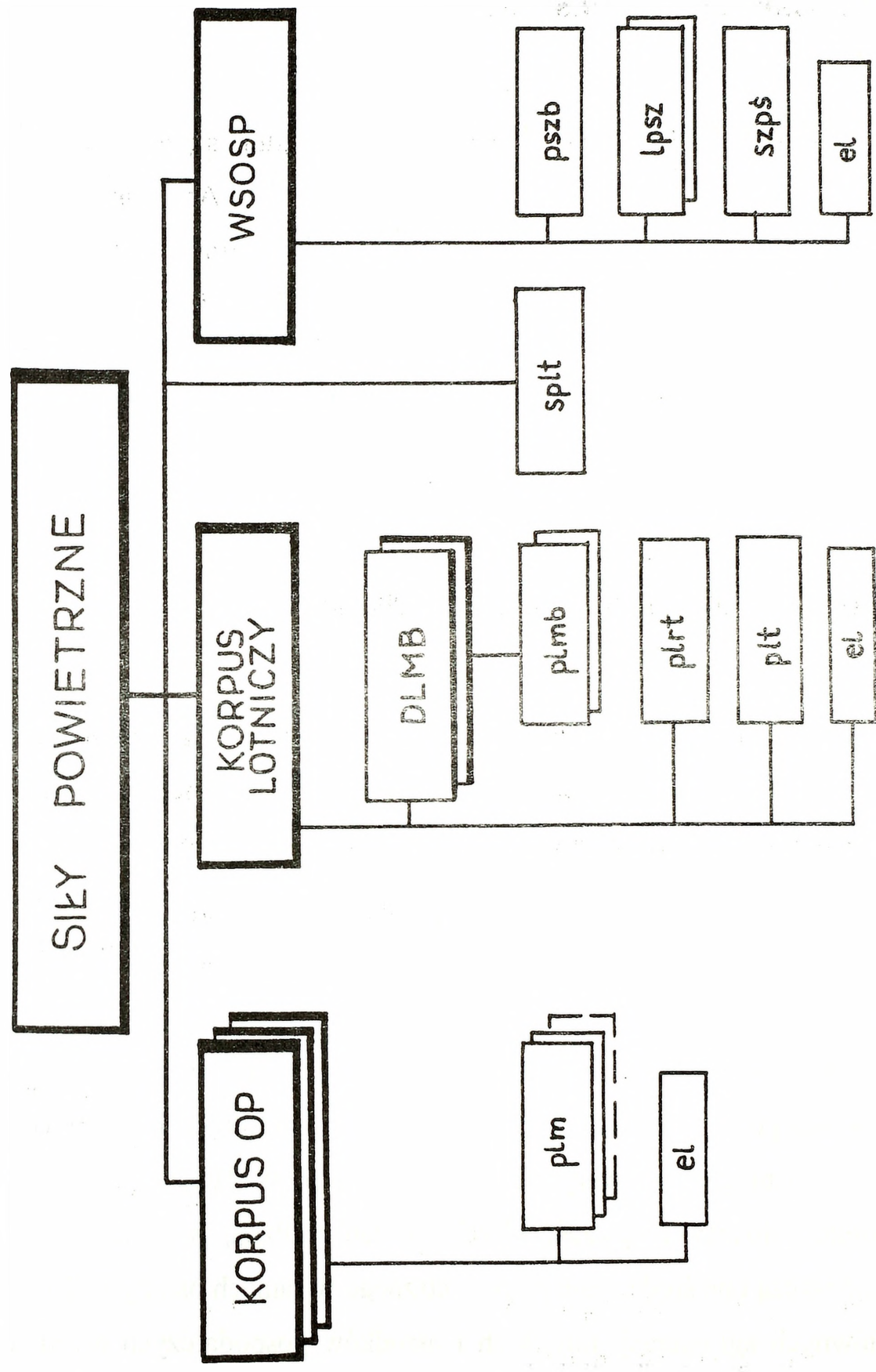
Przeprowadzone analizy wskazują, że lotnictwo znajduje się lub jest wykorzystywane przez wszystkie elementy systemu obronnego państwa. Aby dokonać jego identyfikacji i umiejscowienia w omawianym systemie wypada rozpocząć od zaprezentowania składów i wyposażenia lotnictwa znajdującego się w układzie militarnym i pozamilitarnym wspomnianego systemu. W systemie kierowania obronnością państwa nie ma bowiem etatowego lotnictwa - jest ono natomiast wykorzystywane ze składów lotniczych układu militarnego i pozamilitarnego.

2.1. Lotnictwo w układzie militarnym systemu obronnego

W układzie militarnym tj. w Wojsku Polskim lotnictwo znajduje się we wszystkich trzech rodzajach sił zbrojnych. Odpowiednie jego komponenty znajdują się bowiem w siłach powietrznych, wojskach lądowych i marynarce wojennej.

Najbardziej liczny i najbardziej znaczący dla systemu obronnego państwa skład bojowy lotnictwa znajduje się w **siłach powietrznych**. Jego obecną ramową strukturę organizacyjną obrazuje rys. 10.

W Korpusie OP podstawowymi oddziałami lotnictwa są **pułki lotnictwa myśliwskiego**. Mają one prowadzić działania w każdym konflikcie zbrojnym (bez względu na skalę i rozmach) i we wszystkich fazach jego prowadzenia. Oddziały lotnictwa myśliwskiego najistotniejszą część swych działań realizują w systemie obrony powietrznej. Niszczą one środki napadu powietrznego w ramach osłony wojsk, baz lotniczych, głównych aglomeracji miejskich i ośrodków gospodarczych przed rozpoznaniem i uderzeniami z powietrza. Osłabiają one w ten sposób potencjał lotnictwa przeciwnika, ograniczają jego uderzenia na obiekty systemu obronnego, uczestniczą

Rys.10.Ramowa struktura organizacyjna lotnictwa w siłach powietrznych

w walce o zdobycie przewagi w powietrzu i sprzyjają zachowaniu zdolności bojowej wojsk, żywotności systemu kierowania państwem i funkcjonowaniu ogniw gospodarczo-obronnych.

Z dokonanych analiz wynika, że oddziały lotnictwa myśliwskiego niszczą ponadto samoloty WRE, bezpilotowe aparaty latające (rozpoznawcze, ogniowe i inne), samoloty wczesnego wykrywania i naprowadzania oraz samoloty działające w systemach rozpoznawczo-uderzeniowych.

Częścią swego wysiłku lotnictwo myśliwskie zwalcza samoloty przeciwnika w głębi jego ugrupowania (terytorium), zwłaszcza podczas osłony innych rodzajów lotnictwa i sił powietrzno-szturmowych (desantowo-szturmowych, desantów).

Doświadczenia z odbytych ćwiczeń wykazują, że oddziały lotnictwa myśliwskiego niszczą cele powietrzne na dalekich podejściach od osłanianych obiektów (przed strefami ognia rakiet przeciwlotniczych) i w głębi ugrupowania (terytorium) własnego (za strefami ognia naziemnych środków przeciwlotniczych).

Z oceny możliwości bojowych oddziałów lotnictwa myśliwskiego wynika, że nie będą one w stanie skutecznie osłaniać wszystkich elementów i ogniw systemu obronnego państwa. Stąd też pożądane jest ich użycie przede wszystkim na głównych kierunkach nalotów celów powietrznych, do blokowania najistotniejszych kierunków operacyjno-powietrznych i do rozbijania (niszczenia) głównych zgrupowań lotnictwa uderzeniowego przeciwnika. W związku z tym kształtuje się wyraźna tendencja rezygnowania z równomiernych działań oddziałów lotnictwa myśliwskiego w rejonach obrony poszczególnych Korpusów OP (w składzie których znajdują się one w okresie pokoju), gdyż to oznacza rozpraszenie wysiłków lotnictwa i osłabianie skuteczności obrony powietrznej. Za celowe należy zaś uznać okresowe koncentrowanie wysiłku, nawet całości lub większości oddziałów lotnictwa myśliwskiego, w rejonie obrony tego Korpusu OP na którego obszarze realizowany jest główny nalot środków napadu powietrznego, a następnie przenoszenie działań (wysiłku) na inne kierunki (tam, gdzie istnieją takie potrzeby). Tak manewrowe użycie oddziałów lotnictwa myśliwskiego oznacza jednak częste ingerencje dowódcy Sił Powietrznych w działania pułków my-

śliwskich³ i zwiększoną centralizację dowodzenia na szczeblach operacyjnych (Korpusów OP).

Zwraca jednak uwagę, że w pionie obrony powietrznej naszych sił powietrznych wyraźnie brakuje powietrznego systemu dalekiego wykrywania celów powietrznych i naprowadzania na nie własnych samolotów myśliwskich. Zorganizowanie zaś rozpoznania wyłącznie na sieci naziemnych stacji radiolokacyjnych poważnie ogranicza głębokość wykrywania środków napadu powietrznego i zmniejsza efektywność całego systemu obrony powietrznej, szczególnie na małych wysokościach i w warunkach natarcia radioelektronicznego. Wypada więc zaznaczyć, że wyposażenie wojsk OP w samoloty dalekiego wykrywania i naprowadzania należy do najpilniejszych potrzeb mających na celu zwiększenie zdolności bojowej i żywotności całego systemu obronnego państwa.

Trzeba ponadto podkreślić, że w niedługim czasie można oczekiwać wzmocnienia lotnictwa w pionie obrony powietrznej w wyniku zakupu samolotów wielozadaniowych. Przeznaczone one będą do zwalczania celów powietrznych (zatem będą spełniać rolę samolotów myśliwskich), a także - w miarę potrzeb - do zwalczania obiektów naziemnych (nawodnych) i prowadzenia rozpoznania powietrznego. W związku z tym będą one również wykorzystywane jako samoloty uderzeniowe (myśliwsko-bombowe) i rozpoznawcze. Stopniowe (ewolucyjne) wyposażenie Korpusów OP w samoloty wielozadaniowe spowoduje jednak perspektywiczną zmianę ich roli. Przekształcą się one bowiem w Korpusy Sił Powietrznych, co sprawi że prawdopodobnie przestanie istnieć Korpus Lotniczy. Samoloty tego ostatniego korpusu zostaną wówczas włączone w skład Korpusów Sił Powietrznych. Podobną tendencję obserwuje się również w innych armiach (np. w Siłach Powietrznych RFN) i sprawdza się ona szczególnie w układach koalicyjnych. Mając na uwadze nasze dążenie do NATO trzeba uznać taki kierunek perspektywicznych rozwiązań za celowy i pożądany.

³ Dotyczyć one będą przede wszystkim przekazywania w okresowe (operacyjne) wykorzystanie oddziałów lotnictwa myśliwskiego do różnych Korpusów OP i wyznaczania odpowiednich baz do odtwarzania gotowości bojowej samolotów.

W składach Korpusów OP znajdują się również **eskadry lotnictwa**, które wykorzystuje się głównie do działań o charakterze łącznikowym (przewóz grup operacyjnych, oficerów dowództwa i sztabu korpusów, poczty polowej i innych działań pomocniczych).

Jedynym związkiem operacyjno-taktycznym lotnictwa w naszych siłach zbrojnych, będącym w składzie sił powietrznych, jest Korpus Lotniczy. Ma on wspierać wojska lądowe i marynarkę wojenną, a także uczestniczyć w operacjach powietrznych i innych. Główną powinnością Korpusu Lotniczego jest rozpoznawanie i niszczenie lotniczych, lądowych i morskich sił przeciwnika, osłabianie jego potencjału militarno-ekonomicznego oraz dezorganizowanie kierowania państwem i siłami zbrojnymi. Jako najbardziej manewrowy związek operacyjno-taktyczny w Siłach Zbrojnych RP, korpus ma brać udział we wszystkich konfliktach zbrojnych i działaniach wojennych (operacjach) prowadzonych w obronie RP, bez względu na ich rodzaj i kierunek (rejon), gdzie będą realizowane. Korpus Lotniczy może więc być wykorzystywany w czasie naruszania granicy państwowej przez pododdziały i uzbrojone grupy przeciwnika, a także w konflikcie lokalnym prowadzonym z małą lub dużą intensywnością. Przede wszystkim jednak korpus musi być przygotowany do udziału w odparciu agresji zbrojnej przeważających sił przeciwnika i do działań w wojnie angażującej cały system obrony państwa (w wojnie prowadzonej na szeroką skalę). W tej ostatniej wojnie, a także w konflikcie lokalnym prowadzonym z dużą intensywnością, korpus może uczestniczyć w operacjach powietrznych oraz obronnych i zaczepnych wojsk lądowych i marynarki wojennej. I to nawet, jeśli będą one prowadzone w tym samym terminie i na różnych (oddalonych od siebie, przeciwnych) kierunkach operacyjnych.

Przeprowadzone analizy wskazują, że Korpus Lotniczy stanowi w naszych siłach zbrojnych podstawową siłę odstraszania militarnego, zdolną do dalekonośnego oddziaływania ogniowego, zadawania przeciwnikowi znacznych strat (zniszczeń) i to na jego terytorium. Z tych powodów można postawić tezę, że chociaż jest on związkiem operacyjno-taktycznym, to w zasadzie spełnia rolę strategiczno-operacyjną i w tym sensie stanowi istotne ogniwo nie tylko układu militarnego, ale całego systemu obronnego RP. Możliwość jego zmasowanego użycia przeciwko potencjalnemu agresorowi

wpływa bowiem w znacznym zakresie na nienaruszalność naszych granic i zachowanie bezpieczeństwa państwa.

Obecną strukturę Korpusu Lotniczego zobrazowano także na rys. 10. W niedalekiej przyszłości należy oczekiwać zmian w jego organizacji i utworzenia: dwóch brygad lotnictwa myśliwsko-bombowego, jednej brygady bombowo-rozpoznawczej, a także utrzymania pułku (eskadry) lotnictwa transportowego i eskadry o charakterze łącznikowym.

Analiza wskazanej struktury, a zwłaszcza składu bojowego Korpusu Lotniczego wskazuje przede wszystkim na stosunkowo niewielką liczbę samolotów lotnictwa uderzeniowego, tj. lotnictwa myśliwsko-bombowego (około 90-100 samolotów). Siły te bez wątpienia nie będą w stanie sprostać wymaganiom wynikającym z warunków prowadzenia obrony strategicznej RP oraz potrzeb wojsk lądowych i marynarki wojennej w zakresie lotniczego wsparcia ich operacji. Z tych samych powodów zakres działań odwetowych Korpusu Lotniczego w operacjach powietrznych będzie również mniejszy niż rzeczywiste potrzeby niszczenia lotnictwa przeciwnika na lotniskach.

Trzeba także zaznaczyć, że w najbliższym czasie zostaną wycofane z eksploatacji (z uwagi na przekroczenie resursu) samoloty rozpoznawcze. Spowoduje to znaczne ograniczenie napływu informacji z rozpoznania powietrznego, gdyż wykorzystanie do tego celu samolotów myśliwsko-bombowych, a w przyszłości i wielozadaniowych, nie zrekompensuje możliwości bojowych wyspecjalizowanego pułku lotnictwa rozpoznawczego.

Wyraźnie uwidacznia się również brak w składzie Korpusu Lotniczego oddziału lotnictwa WRE oraz bezpilotowych samolotów: rozpoznawczych, WRE, pozorujących naloty, posiadających duże powierzchnie odbijania energii elektromagnetycznej i innych. Uniemożliwia to skuteczne obezwładnienie radioelektroniczne z powietrza systemów obrony powietrznej i dowodzenia wojskami przeciwnika. Wymusza natomiast pokonywanie systemu obrony powietrznej sposobem oddziaływania ogniowego, co sprawia że część lotnictwa myśliwsko-bombowego będzie angażowana nie tylko do rozpoznania powietrznego, ale również do zwalczania baterii rakiet przeciwlotniczych i innych środków systemu obrony powietrznej. Zmniejszy to jeszcze bardziej możliwy

zakres użycia oddziałów lotnictwa myśliwsko-bombowego na rzecz wojsk lądowych i marynarki wojennej.

W tym kontekście trzeba jeszcze zauważyć, że wojska lądowe będą często oczekiwały od Korpusu Lotniczego ich wsparcia w strefie taktyczno-operacyjnej, natomiast na wyposażeniu korpusu nie ma samolotów do tego celu przystosowanych (np. szturmowych). Wymuszone zaś (brakiem w marynarce wojennej lotnictwa uderzeniowego) użycie części lotnictwa korpusu w morskiej operacji obronnej (w obronie wybrzeża) może przynosić bardzo małe efekty, gdyż samoloty myśliwsko-bombowe nie posiadają wyspecjalizowanego uzbrojenia (raket „powietrze-woda”), przystosowanego do niszczenia okrętów nawodnych.

Trzeba wreszcie widzieć i to, że zmniejszający się skład pułku lotnictwa transportowego do eskadry średnich samolotów transportowych ograniczy ich działalność do realizacji najpilniejszych zadań przewozowych, dotyczących zwłaszcza przewozu wojsk ze sprzętem na główne kierunki obrony i zasilania materiałowego wojsk walczących w okrążeniu.

Z krytycznej analizy składu bojowego Korpusu Lotniczego wynika, że jego wyposażenie w nowe generacje samolotów uderzeniowych, rozpoznawczych i transportowych należy do najpilniejszych działań wzmacniających system obrony państwa i jego funkcje związane z odstraszaniem militarnym.

W obecnym składzie i w istniejących uwarunkowaniach **pożądane jest wykorzystywanie Korpusu Lotniczego przede wszystkim do realizacji działań o znaczeniu strategicznym i operacyjnym.** Można z tej tezy wysnuć wniosek, że korpus powinien prowadzić działania przede wszystkim według planu Naczelnego Wodza na głównych wysiłkach obrony, w najważniejszych etapach operacji i być używany do rozpoznawania i niszczenia najgroźniejszych obiektów przeciwnika. Niewielkim zaś wysiłkiem może: wykonywać zadania na kierunkach pomocniczych, wspierać ogniowo wojska na głębokościach taktyczno-operacyjnych oraz prowadzić działania w morskiej operacji obronnej. Inne koncepcje użycia Korpusu Lotniczego mogą bowiem rozpraszać działania lotnictwa, co nie będzie wpływać korzystnie na trwałość obrony i osiągnięcie celów kampanii strategicznej.

W siłach powietrznych znajduje się również **specjalny pułk lotnictwa transportowego** (patrz rys. 10). Wyposażony w samoloty i śmigłowce pasażerskie przeznaczony jest przede wszystkim do przewozu VIP (prezydenta, marszałków Sejmu i Senatu, premiera, ministrów, najwyższych dowódców wojskowych itp.). Wykorzystywany jest zatem głównie przez polityków i wojskowych, spełniających swoje zadania w systemie kierowania obronnością państwa.

W składzie sił powietrznych jest ponadto **Wyższa Szkoła Oficerska Sił Powietrznych** z dwoma lotniczymi pułkami szkolnymi, lotniczym pułkiem szkolno-bojowym, szkolnym pułkiem śmigłowców i eskadrą szkolną (łącznikową). W niedalekiej przyszłości wskazana struktura ulegnie zmianie i powstaną prawdopodobnie ośrodki szkolenia: podstawowego, zaawansowanego i śmigłowcowego.

Wymienione oddziały przeznaczone są przede wszystkim do szkolenia w powietrzu podchorążych i kadetów. Tym niemniej niektóre z nich, a zwłaszcza posiadające samoloty szkolno-bojowe, mogą być użyte do zwalczania wolno latających na małej wysokości celów powietrznych (w systemie OP) oraz prowadzenia rozpoznania powietrznego i zwalczania obiektów naziemnych na stosunkowo niewielkich głębokościach w ugrupowaniu przeciwnika. Również szkolne śmigłowce mogą być z powodzeniem wykorzystane do prowadzenia rozpoznania, realizacji zadań łącznikowych i transportowych.

W sumie więc udział WSOSP w umacnianiu systemu obronnego państwa jest odzwierciedlany poprzez przygotowywanie nowych kadr lotniczych i w ograniczonym zakresie - w wykonywaniu niektórych zadań sprzyjających obronie terytorium RP.

Lotnictwo marynarki wojennej zorganizowane jest, jak już wspomniano, w brygadę. Ma ona prowadzić działania w morskiej operacji obronnej i w obronie wybrzeża, a także częścią sił w operacji powietrznej i lądowej.

Główną powinnością Brygady Lotnictwa MW jest:

- poszukiwanie, rozpoznanie i śledzenie okrętów nawodnych przeciwnika;
- poszukiwanie i niszczenie okrętów podwodnych;
- zwalczanie okrętów nawodnych, zwłaszcza na dalekich podejściach;

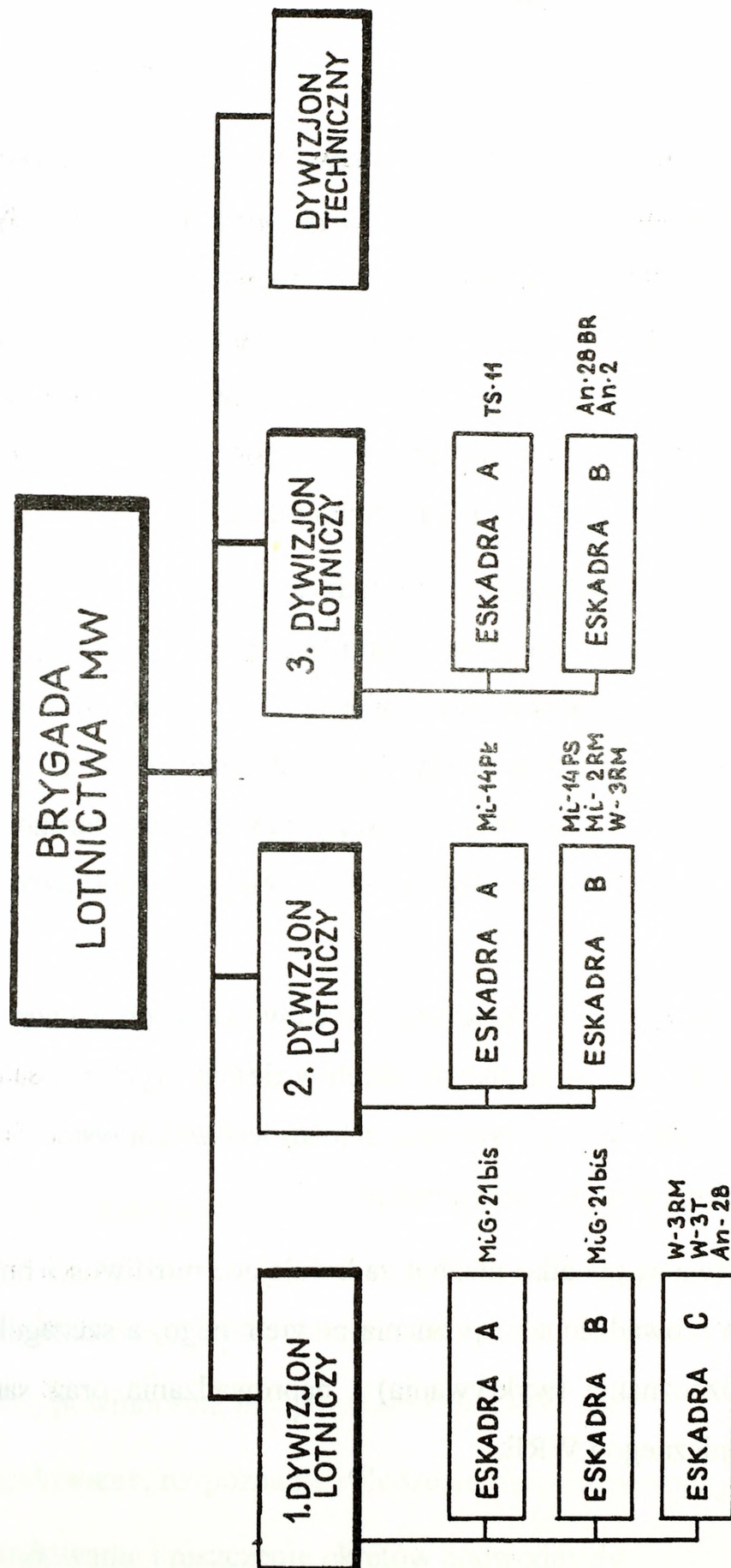
- ochrona morskiej strefy ekonomicznej;
- osłona portów i baz morskich oraz zespołów okrętów nawodnych przed rozpoznaniem i uderzeniami z powietrza;
- ratownictwo morskie.

Ramowa struktura organizacyjna Brygady Lotnictwa MW została zobrazowana na rys.11. Brygada zorganizowana jest w dywizjony. W składzie pierwszego dywizjonu są dwie eskadry (A i B) samolotów myśliwskich, które mogą być także użyte do zwalczania okrętów nawodnych, oraz eskadra C - ratowniczo-łącznikowa. Drugi dywizjon posiada eskadrę A przeznaczoną do zwalczania okrętów podwodnych oraz eskadrę B wykorzystywaną w systemie ratownictwa morskiego. W dywizjonie trzecim eskadra A spełnia funkcje rozpoznawcze, zaś eskadra B patrolowo-ratownicze.

Z analizy składu bojowego i wyposażenia brygady wynikają znaczne słabości lotnictwa morskiego. Brakuje w nim przede wszystkim pododdziału lotnictwa myśliwsko-bombowego uzbrojonego w dalekonośne rakiety „powietrze-woda”. Na Morzu Bałtyckim operują bowiem głównie małe i szybkie okręty bojowe (kutry raketowe, fregaty i niszczyciele), których niszczenie przez okręty nawodne jest bardzo skomplikowane, a z którymi walkę powinno prowadzić przede wszystkim lotnictwo uderzeniowe.

Obrona wybrzeża wymaga także zwalczania okrętów, które prowadzą ogień na obiekty nadbrzeżne, oraz zatapiania małych okrętów desantowych wysadzających grupy dywersyjne, desanty itd. Do ich niszczenia celowo jest wykorzystać śmigłowce uderzeniowe, których brakuje w lotnictwie morskim.

Słabością tego lotnictwa są ponadto niezbyt zadawalające możliwości bojowe samolotów TS-11 Iskra do prowadzenia rozpoznania powietrznego, a szczególnie brak samolotów dalekiego rozpoznania (wykrywania) i naprowadzania oraz samolotów rozpoznania radioelektronicznego i WRE.

Rys. 11. Ramowa struktura organizacyjna i wyposażenie Brygady Lotnictwa Marynarki Wojennej

System obronny państwa i żywotne interesy Polski na morzu wymagają nie tylko skutecznej obrony otwartej granicy i strefy ekonomicznej, ale także obrony i ochrony całych Polskich Obszarów Morskich. Spełnienie tych wymagań w odniesieniu do lotnictwa morskiego będzie możliwe wtedy, kiedy w brygadzie będzie mniej lotnictwa o charakterze pomocniczym, więcej zaś samolotów i śmigłowców bojowych. Będzie ona wówczas mogła w większym niż dotychczas zakresie walczyć o przewagę na morzu, a także ze znaczną intensywnością uczestniczyć w operacjach powietrznych i lądowych. Jest to szczególnie istotne, gdyż z oceny możliwych zagrożeń systemu obronnego państwa wynika, że nie zawsze będzie realizowana agresja przeciwnika od strony morza. W takich sytuacjach lotnictwo morskie powinno większością sił uczestniczyć w odpieraniu agresji lądowej, do czego musi być jednak przystosowane (czyli wyposażone w lotnictwo bojowe).

W obecnym składzie bojowym brygada prowadzi działania zgodnie z decyzjami i planami dowódcy Marynarki Wojennej. Część jej wysiłku wykorzystana jest także w systemie obrony powietrznej oraz przez dowódców flotylli. Zwalczanie okrętów podwodnych i nawodnych lotnictwo morskie realizuje samodzielnie, częściej jednak we współdziałaniu z siłami nawodnymi i podwodnymi MW oraz lotnictwem uderzeniowym ze składu sił powietrznych.

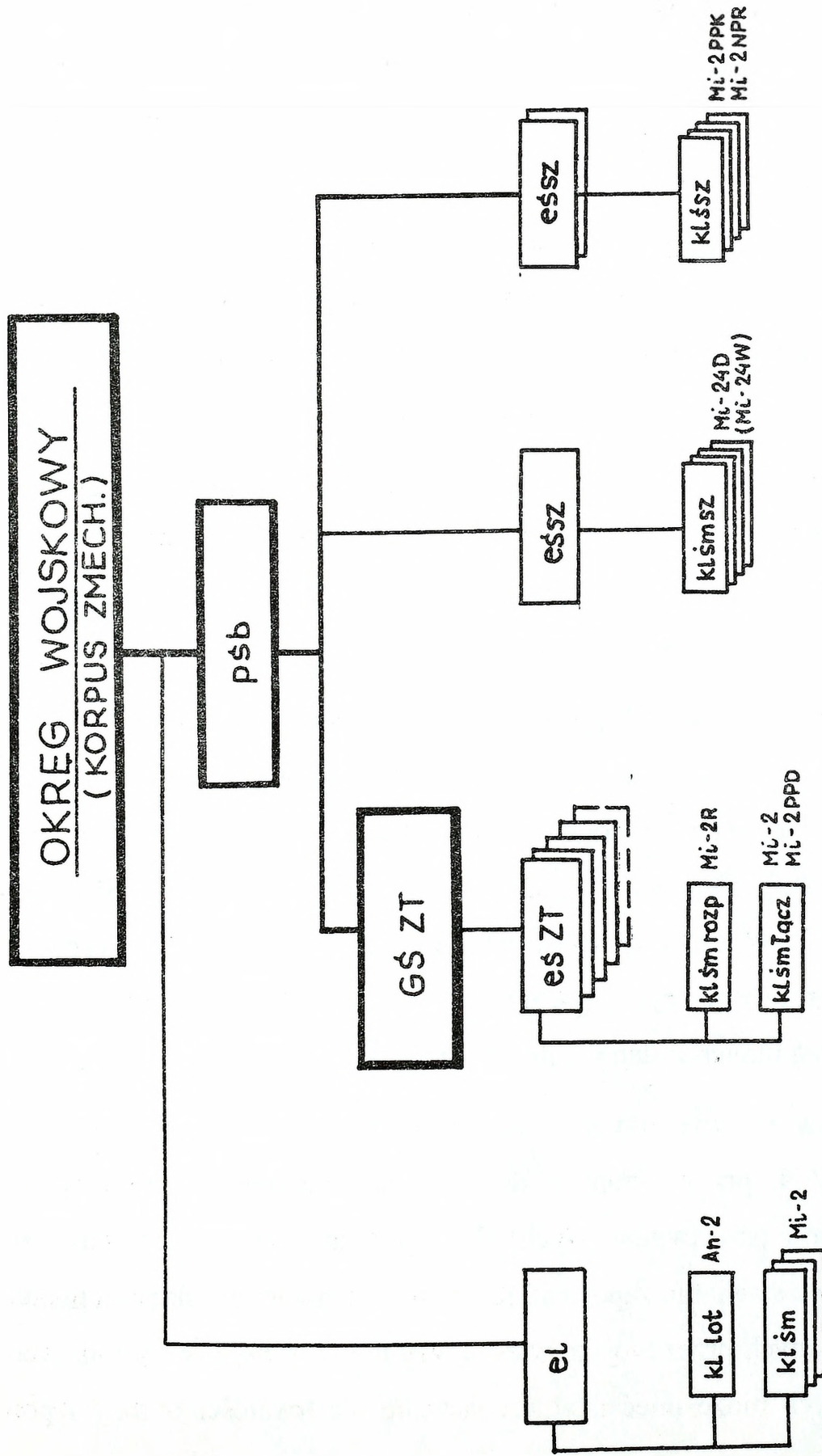
Z dokonanych analiz wynika, że główny wysiłek lotnictwa morskiego pożądane jest koncentrować na rozpoznaniu, śledzeniu i niszczeniu zespołów okrętów uderzeniowych oraz okrętów desantowych z wojskami w razie organizowania przez przeciwnika desantu morskiego. Niekiedy celowe będzie także niszczenie okrętów trałowo-minowych i innych, zabezpieczających działania rajdowe okrętowych grup ogniowych przeciwnika. Zwalczanie okrętów podwodnych będzie zaś domeną śmigłowców ZOP. Pozostałe śmigłowce i lekkie samoloty ze składu brygady spełniać będą funkcje patrolowo-ratownicze i łącznikowo-transportowe wynikające z potrzeb sił prowadzących morską operację obronną.

Znaczący komponent lotnictwa znajduje się w wojskach lądowych. Oddziały i pododdziały lotnictwa wojsk lądowych mają wspierać ogniowo wojska, prowadzić na ich korzyść rozpoznanie powietrzne (w pobliżu rubieży styczności bojowej), realizo-

wać działalność transportowo-łącznikową i wykonywać wiele zadań specjalnych na rzecz związków i oddziałów walczących z przeciwnikiem.

Skład bojowy lotnictwa wojsk lądowych w poszczególnych związkach operacyjnych wojsk lądowych jest zróżnicowany. Dwa okręgi wojskowe (Pomorski i Warszawski) posiadają pułki śmigłowców bojowych. Ich ramową strukturę zobrazowano na rys. 12. Ujęto tu również eskadrę lotnictwa, wydzielaną ze składu eskadry lotniczej Korpusu OP, którą w czasie działań dysponują dowódcy Pomorskiego i Śląskiego OW.

Pułk śmigłowców bojowych posiada trzy eskadry śmigłowców szturmowych, w których etatowo znajduje się: 16 śmigłowców Mi-24D lub W, 20 śmigłowców Mi-2 uzbrojonych w przeciwpancerne pociski kierowane i 10 śmigłowców Mi-2 uzbrojonych w niekierowane pociski rakietowe. Są one wykorzystywane zgodnie z decyzjami dowódcy KZ przede wszystkim do bezpośredniego wsparcia ogniowego broniących się i przeciwuderzających (kontratakujących) związków taktycznych i oddziałów pierwszego rzutu. Śmigłowce te stanowią swoisty powietrzny (mane-wrowy) odwód przeciwpancerny. Ich użycie celowo jest koncentrować na niszczeniu zgrupowań pancernych i zmechanizowanych przeciwnika, zwalczaniu odwodów taktycznych i operacyjnych wprowadzanych do bitwy, obezwładnianiu pododdziałów artylerii i innych środków ogniowych rozmieszczonych w pobliżu rubieży walczących wojsk. Częścią sił śmigłowce szturmowe powinny zwalczać desanty i inne siły przeciwnika walczące w głębi ugrupowania wojsk własnych, a także jego śmigłowce w powietrzu w celu utrudnienia im wykonywania uderzeń ogniowych.

Rys.12. Ramowa struktura organizacyjna i wyposażenie lotnictwa okręgu wojskowego (korpusu zmechanizowanego)

Z dokonanych analiz wynika, że śmigłowce bojowe pożądane jest wykorzystywać na głównych wysiłkach obrony i kierunkach natarcia wspólnie z artylerią, odwodami przeciwpancernymi i oddziałami zaporowymi. Zsynchronizowane działania tych sił sprzyjają osiągnięciu efektu synergicznego i wywalczeniu przewagi ogniowej w najważniejszych okresach walk i bitew. Równocześnie pułk śmigłowców bojowych powinien osłaniać skrzydła broniących się i nacierających wojsk, a także okresowo wspierać własne desanty i siły powietrzno-szturmowe (powietrzno-desantowe) działające w ugrupowaniu przeciwnika.

Skuteczne użycie pułku śmigłowców bojowych, który ma bardzo duże możliwości ogniowe i które zwiększą się po wprowadzeniu na jego wyposażenie śmigłowców HUZAR, może w znaczącym zakresie wpływać na osiągnięcie zamierzonych celów prowadzenia operacji KZ i pomyślny przebieg lądowej obrony RP.

W składzie pułku w okresie pokoju znajduje się grupa śmigłowców związków taktycznych wojsk lądowych. Tworzą ją cztery, a po rozwinięciu mobilizacyjnym pięciu eskadr śmigłowców rozpoznawczo-łącznikowych, które są przekazywane w podporządkowanie odpowiednim dowódcom dywizji.

Każda eskadra ZT posiada 8 śmigłowców. zorganizowanych w klucz rozpoznawczy i klucz łącznikowy. Śmigłowce te wykorzystuje się zgodnie z potrzebami dowódcy, sztabu i odpowiednich służb dywizji. Prowadzą one rozpoznanie powietrzne (obserwację pola walki), poprawiają ogień artylerii, rozpoznają sytuację skażeń chemicznych i promieniotwórczych, przerzucają grupy specjalne w ugrupowanie przeciwnika, przewożą grupy operacyjne, pocztę polową, zapewniają dowodzenie z powietrza i wykonują szereg innych zadań w interesie walczących wojsk.

Pułk śmigłowców bojowych wyposażony jest również w grupę śmigłowców z urządzeniami PLATAN, przeznaczonych do stawiania narzutowych pól minowych (przeciwpiechotnych i przeciwpancernych). W warunkach prowadzenia działań obronnych manewrowe stawianie zapór na kierunkach włamania wojsk przeciwnika, w rejonach nie obsadzanych przez wojska własne, czy też na skrzydłach broniących się związków taktycznych może mieć istotne znaczenie dla trwałości obrony i pobicia przeciwnika.

Eskadra lotnictwa OW/KZ (rys.12) wykorzystywana jest przez dowództwo i sztab KZ przede wszystkim do: przewozu grup operacyjnych i poczty polowej, przetrzutu grup specjalnych, zapewnienia dowodzenia z powietrza, prowadzenia rozpoznania powietrznego (w pobliżu rubieży), kontroli maskowania wojsk własnych, przewozu pododdziałów w rejony działań desantu i innych sił przeciwnika, zadymiania, rozpoznawania skażeń chemicznych oraz promieniotwórczych i realizacji innych zadań o charakterze specjalnym i pomocniczym. W okresie pokoju siły eskadry (zespolone z eskadrą Korpusu OP) wykorzystuje dowództwo i sztab OW przede wszystkim do działań łącznikowych i przewozu oficerów. Eskadra spełnia zatem istotną rolę usługową wobec dowództwa i sztabu OW/KZ, przyczyniając się do wszechstronnego zabezpieczenia bojowego działań operacyjnych wojsk lądowych.

Z analizy składów bojowych i wyposażenia lotnictwa wojsk lądowych (pułków śmigłowców bojowych i eskadr lotniczych) wynikają niezbyt ustabilizowane struktury organizacyjne i zmienne koncepcje dotyczące ilości i rodzajów śmigłowców. Przyczyna tego tkwi głównie w tym, że dopiero od listopada 1995 r. pułki śmigłowców bojowych zostały włączone etatowo do Warszawskiego i Pomorskiego OW. W okręgach tych rodzą się więc różne pomysły co do składów, koncepcji operacyjnego wykorzystania i uzbrojenia oddziałów lotnictwa wojsk lądowych. Artykułowane są poglądy wskazujące m.in. na celowość przekształcenia ich w pułki śmigłowców transportowo-bojowych, wielozadaniowych i inne.

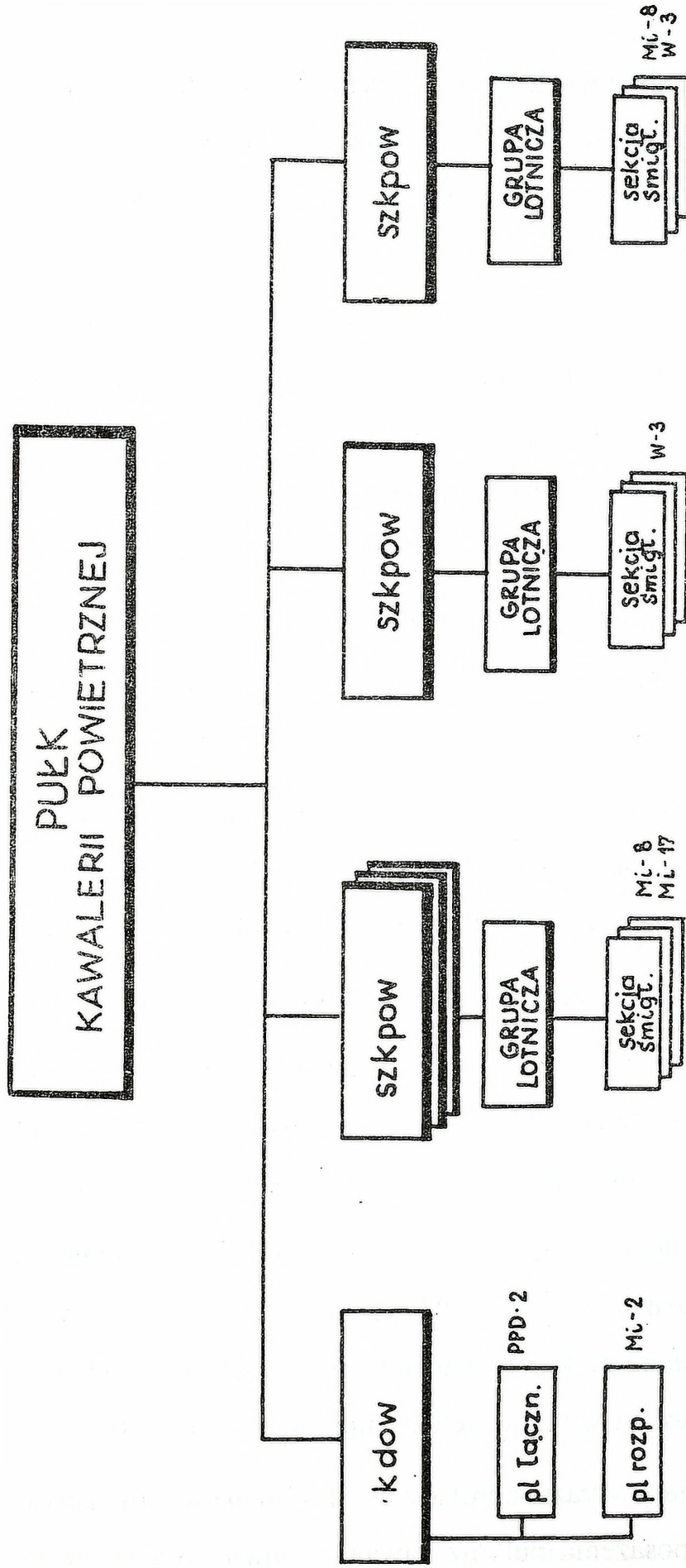
Tymczasem rzeczywistość lotnictwa wojsk lądowych jest bardziej skomplikowana niż zagadnienia strukturalne. Wnioski z badań wskazują bowiem, że po przejęciu śmigłowców przez wojska lądowe przestał istnieć i funkcjonować system dowodzenia lotnictwem wojsk lądowych, a zabezpieczenie logistyczne nie zapewnia manewrowych i prowadzonych z dużą intensywnością działań śmigłowców w operacjach wojsk lądowych. Warto także zauważyć, że w pułku jest więcej eskadr śmigłowców rozpoznawczo-łącznikowych (pięć w okresie „W”) niż dywizji w składzie OW (KZ). W lotnictwie wojsk lądowych brakuje niezbędnych w działaniach śmigłowców rozpoznania radioelektronicznego i przystosowanych do prowadzenia WRE. Trzeba ponadto rozwiązać problem składów bojowych, wyposażenia oraz zabezpieczenia logistycznego i technicznego eskadr lotniczych, wydzielanych z Korpusów OP. To są bodaj naj-

pilniejsze zagadnienia, których rozstrzygnięcie i pomyślne zrealizowanie w praktyce może w największym stopniu zwiększyć skuteczność użycia lotnictwa wojsk lądowych i korzystnie wpłynąć na trwałość systemu obronnego państwa. W przyszłości (w miarę posiadania funduszy) pożądane byłoby zastępować schodzące z eksploatacji śmigłowce Mi-2 śmigłowcami W-3 (m.in. w wersji uderzeniowej - HUZAR, rozpoznawczej z nowoczesną aparaturą opto- i elektroniczną oraz zakłócającej, zadymiającej itp.), a także zorganizować pułk w Śląskim OW.

Jak już wspomniano wcześniej Krakowski Okręg Wojskowy nie posiada pułku śmigłowców bojowych. Manewrowość wojsk okręgu i ich zakładane użycie jako sił pierwszej reakcji sprawiło, że w składzie KOW znajduje się **dywizja kawalerii powietrznej**. Dywizja, jako najbardziej mobilny i specjalnie szkolony związek taktyczny wojsk lądowych w naszych siłach zbrojnych, będzie wykorzystywana głównie według planów szczebla strategicznego, co nie wyklucza jej użycia również według decyzji dowódcy Krakowskiego OW. Ma ona stanowić trzon polskich sił szybkiego reagowania, które będą w stanie jako pierwsze przeciwstawić się niespodziewanej agresji przeciwnika na terytorium naszego kraju. Jest ona również przygotowywana do działań w misjach pokojowych ONZ oraz do prowadzenia działań powietrznoszurmowych w głębi ugrupowania (terytorium) przeciwnika i niszczenia obiektów posiadających największe znaczenie dla zdolności (mocy) bojowej jego wojsk. W związku z tym jej pułki kawalerii powietrznej muszą mieć w swoim składzie śmigłowce.

Ogólną strukturę organizacyjną pododdziałów lotnictwa i typy śmigłowców w składzie pierwszego (zorganizowanego) pułku kawalerii powietrznej zobrazowano na rys. 13.

Z analizy składu bojowego lotnictwa w pułku wynika, że każdy szwadron kawalerii powietrznej posiada 9 średnich śmigłowców transportowo-bojowych Mi-8 (Mi-17) lub lekkich śmigłowców W-3 bądź (jeden z nich) Mi-8 i W-3. Ponadto w pułku są trzy śmigłowce rozpoznawcze (w plutonie rozpoznania) i dwa przystosowane

Rys.13. Ogólna struktura organizacyjna pododdziałów śmigłowców i ich wyposażenie w pułku kawalerii powietrznej

do dowodzenia z powietrza (PPD-2). Razem w pułku kawalerii powietrznej jest 50 śmigłowców.

Ocena możliwości bojowych wymienionego składu lotnictwa wskazuje, że pułk posiada niezbędne śmigłowe, zdolne do transportu powietrznego zasadniczych sił (wojsk) powietrznoszturmowych i wspólnego prowadzenia działań, zwłaszcza o charakterze szturmie powietrznego.

Jednak specyfika i właściwości użycia pułku kawalerii powietrznej wskazują na konieczność jego znacznej autonomii w działaniach. To zaś oznacza potrzebę posiadania w składzie pułku również takich śmigłowców, które byłyby w stanie dostarczać informacje o obiektach działań, sprzyjać pokonaniu obrony przeciwlotniczej przeciwnika i realizować inne działania o charakterze zabezpieczającym.

Z dokonanych analiz wynika, że istotne zwiększenie możliwości samodzielnych działań pułku i jego zdolności do skuteczniejszych działań powietrznoszturmowych można oczekiwać w wyniku wprowadzania na jego uzbrojenie:

- większej liczby śmigłowców rozpoznawczych, wyposażonych w nowoczesną aparaturę do prowadzenia obserwacji pola walki (poszukiwania, wykrywania, identyfikacji i śledzenia obiektów działania szwadronów kawalerii powietrznej);
- grupy śmigłowców osłony, w tym osłony radioelektronicznej;
- zespołu śmigłowców sanitarnych (do ratownictwa lotniczego) i zabezpieczenia technicznego (do niezwłocznego usprawniania lub niszczenia uszkodzonych śmigłowców, które przymusowo lądowały, w tym także w ugrupowaniu przeciwnika).

W takim też kierunku pożądane byłoby tworzyć składy bojowe lotnictwa w następnym pułku kawalerii powietrznej, którego formowanie zostało właśnie zapoczątkowane, a także w trzecim pułku przewidzianym do organizowania za 2-3 lata. Oba te pułki mają być wyposażone w różne wersje śmigłowca W-3 SOKÓŁ.

Nie można natomiast wyrazić aprobaty dla dość powszechnie lansowanych poglądów o celowości wyposażenia pułków kawalerii powietrznej w grupy śmigłowców uderzeniowych. Uwzględniając, że śmigłowce te są limitowane traktatem rozbrojeniowym CFE-1 (Polska może posiadać 130 takich śmigłowców), ich usytuowanie w

pułkach śmigłowców bojowych OW (KZ oraz w pułkach kawalerii powietrznej doprowadziłoby do rozproszenia na wiele różnych oddziałów (pododdziałów). Takie zaś rozwiązania wyjątkowo niekorzystne i jak dobitnie wykazują doświadczenia z konfliktów zbrojnych nigdy nie przyniosły pozytywnych rezultatów.

Trzeba jednak wiedzieć, że wsparcie ogniowe szwadronów i pułków kawalerii powietrznej prowadzących manewrowe działania powietrzno-szturmowe jest niezbędne, zwłaszcza w świetle potrzeb zwiększania ich skuteczności użycia oraz szybkiego i niespodziewanego dla przeciwnika wykonywania zadań. Można to będzie osiągnąć po zorganizowaniu czwartego pułku kawalerii powietrznej, którym ma być właśnie pułk śmigłowców uderzeniowych (przeciwpancernych lub szturmowych). Wówczas bowiem śmigłowce tego pułku będą mogły wspólnie z pułkami (szwadronami) kawalerii powietrznej wykonywać określone zadania. Jednak działania śmigłowców uderzeniowych z wydzielonymi siłami szwadronów (pułków) kawalerii będą okresowe i skoncentrowane na głównych kierunkach i zadaniach, najistotniejszych dla zachowania trwałości obrony i pobicia (osłabienia) najgroźniejszych zgrupowań przeciwnika.

Rekapitulując trzeba zaznaczyć, że lotnictwo wojsk lądowych, tworząc już rodzaj wojsk lądowych, może w znacznym zakresie determinować przebieg lądowej obrony RP i coraz wyraziściej nadawać jej charakter powietrzno-lądowy. Wymaga to jednak wielu rozstrzygnięć koncepcyjnych i merytorycznych, a także znacznego zwiększenia ilości, jakości i typów śmigłowców na różnych szczeblach dowodzenia wojsk lądowych.

2.2 Lotnictwo w układzie pozamilitarnym systemu obronnego

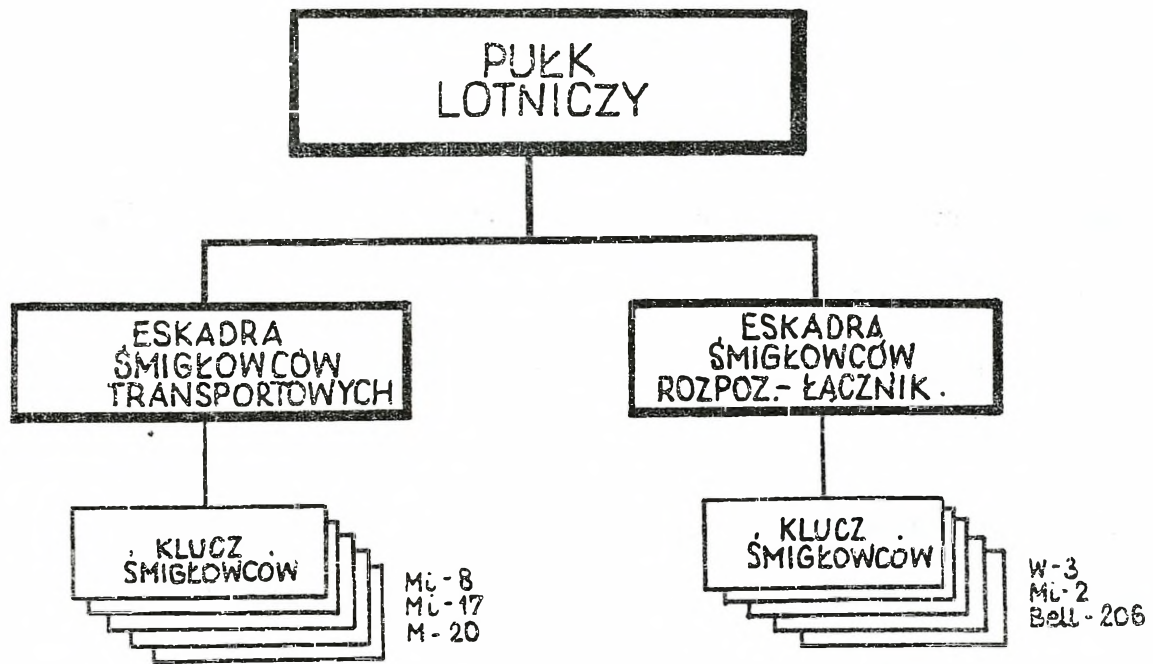
Funkcjonowanie układu pozamilitarnego w okresie pokoju, zagrożenia i działań wojennych wspierają także odpowiednie siły lotnictwa. Są one wykorzystywane zarówno w ogniwach ochrony państwa, jak i w obronie cywilnej oraz ogniwach gospodarczo-obronnych.

W ogniwach ochrony państwa zasadniczą jednostką lotnictwa jest pułk lotniczy Nadwiślańskich Jednostek Wojskowych (NJW) MSW. Jego obecną i przewidywaną strukturę oraz podstawowe wyposażenie zobrazowano na rys. 14.

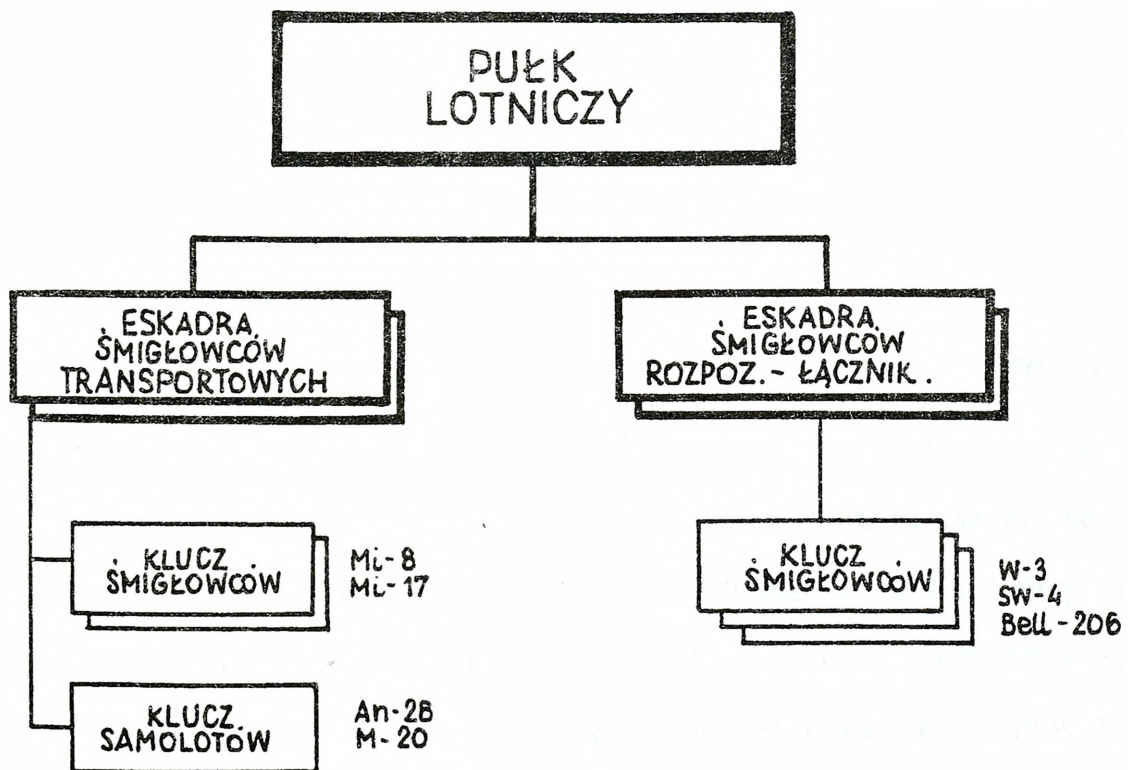
Z analizy treści rys. 14 wynika, że struktury i wyposażenie pułku są podporządkowane rodzajom działań, jakie ma on realizować, i siłom, które będą go wykorzystywały. Trzeba bowiem podkreślić, że w okresie pokoju pułk ma prowadzić różnorodne (specyficzne) działania w interesie: kierownictwa resortu spraw wewnętrznych, policji, straży granicznej, straży pożarnej, urzędu ochrony państwa, biura ochrony rządu, jednostki specjalnej GROM i wojsk MSW. W okresie zagrożenia i konfliktu wojennego pułk ma prowadzić dodatkowe działania związane z zabezpieczeniem ciągłego funkcjonowania systemu kierowania obronnością państwa przez naczelne organy władzy państwowej.

Z dokonanych ocen wynika, że działania wydzielonych sił pułku lotniczego NJW MSW w okresie pokoju obejmują przede wszystkim:

- przewóz VIP na rzecz kierownictwa resortu, UOP, BOR i dowództw (szefostw) NJW, policji, straży granicznej i pożarnej;
- ściganie przestępców, odbijanie zakładników, desantowanie grup specjalnych (antyterrorystycznych) m. in. na dachach budynków w interesie policji;
- rozpoznanie i nadzór strefy przygranicznej i strefy ekonomicznej na morzu oraz przechwytywanie naruszcycieli granic na korzyść straży granicznej;

Obecna struktura organizacyjna i wyposażenie pułku lotniczego

Przewidywana struktura organizacyjna i wyposażenie pułku lotniczego

Rys. 14. Obecna i przewidywana ogólna struktura organizacyjna i wyposażenie pułku lotniczego Nadwiślańskich Jednostek Wojskowych Ministerstwa Spraw Wewnętrznych

gaszenie pożarów z powietrza (szczególnie wysokich budynków w miastach) i działania w systemie ratownictwa technicznego (ratownictwo powypadkowe, ewakuacja rannych i poparzonych, prowadzenie rozpoznania skażeń chemicznych i promieniotwórczych) w interesie straży pożarnej;

- transport powietrzny i szybkie desantowanie sił specjalnych GROM-u.

W okresie konfliktu zbrojnego działalność pułku lotniczego NJW MSW będzie zaś koncentrowana na:

- przewozie osób naczelnych organów władzy i administracji państwowej oraz poczty specjalnej w ramach systemu kierowania państwem;

- zabezpieczeniu kierowania państwem (i obronnością) przez organy państwa (m. in. w ramach ochrony, obrony i wsparcia funkcjonowania stanowiska kierowania państwem - desantowanie grup szturmowych (przeciwdwersyjnych), rozpoznawanie dróg przemarszu wspomnianego stanowiska, dowodzenie z powietrza grupami naziemnymi ochraniającymi transport (przemarsz) obsad stanowiska, szybki przewóz wojsk i współdziałanie z nimi w razie zagrożenia stanowiska (działania przeciwdwersyjne), ewakuacja rannych i chorych, dowóz żywności, amunicji i środków materiałowych itd.);

- prowadzeniu działań na rzecz jednostek resortu (policji, UOP itp.) i wojsk własnych (tj. NJW MSW), w tym także w ramach zabezpieczenia systemu i stanowiska kierowania państwem.

Mając na uwadze wymienione działania pułku lotniczego NJW MSW **jego eskadra transportowa** posiada obecnie 13 śmigłowców i samolotów, w tym: klucz śmigłowców pasażerskich i salonek, klucz samolotów transportowo-łącznikowych oraz trzy klucze śmigłowców transportowych przystosowanych do desantowania w terenie zurbanizowanym i trudno dostępnym (tzw. techniką alpinistyczną). W przyszłości zakłada się, że w pułku będą dwie eskadry transportowe, mające razem 24 śmigłowce i lekkie samoloty.

Z kolei **eskadra rozpoznawczo-łącznikowa** ma obecnie 15 śmigłowców, w tym: 4 śmigłowce W-3, z których trzy są przewidziane do desantowania małych grup (np.

na budynkach), a dwa z nich mają zamontowane urządzenia do rozpoznawania i transmisji danych do 30 km w świetle widzialnym i w podczerwieni; czwarty W-3 jest w wersji morskiej (Anakonda), posiada urządzenia rozgłaszające i reflektory olśniewające;

- 9 śmigłowców Mi-2 wyposażonych w urządzenia rozgłaszające, reflektory olśniewające i wyrzutnie granatów łzawiących;

- 2 śmigłowce Bell-206 wyposażone w urządzenia rozpoznawcze na podczerwień, reflektory i głośniki.

Docelowo pułk ma posiadać dwie eskadry rozpoznawczo-łącznikowe uzbrojone w śmigłowce W-3 i w miejsce wycofywanych z eksploatacji Mi-2 nowe śmigłowce SW-4.

Trzeba jednak podkreślić, że pułk lotniczy NJW MSW jest jednostką wojskową. Tymczasem ma on realizować znaczną część zadań w interesie ogniw resortu, który zajmuje się sprawami wewnętrznymi. Ten swoisty dualizm sprawia, że rodzą się różne koncepcje dotyczące nie tylko pułku lotniczego, ale również całych wojsk MSW. Jedną z nich zakłada wyłączenie z MSW jednostek wojskowych i połączenie ich siłami obrony terytorialnej w formację zwaną Gwardią Narodową. Jest jeszcze kilka innych poglądów dotyczących rozwiązania tej problematyki.

Nie wdając się w dyskusję na ten temat warto jednak zasygnalizować, że MSW zamierza zorganizować **dwie placówki lotnictwa resortowego, działającego na zasadach cywilnych**. Przeprowadzone wywiady wskazują, że ma być to lotnictwo służb publicznych przeznaczone dla policji i straży granicznej (po jednej placówce). Na początek każda placówka ma składać się z dwóch specjalnie przystosowanych śmigłowców KANIA w celu ułatwienia im wykonywania zadań właściwych dla policji i w jej składzie oraz do realizacji działań charakterystycznych dla służby straży granicznej. W dalszej perspektywie można oczekiwać coraz większej liczby śmigłowców w składzie tych i innych organów MSW.

Specyficzne i niezwykle istotne zadania jakie realizują **ogniwa ochrony ludności (obrona cywilna)** w systemie obronnym państwa, wykonywane zarówno w okresie pokoju, jak i wojny powodują wzrost zapotrzebowania na działania lotnictwa. Może

ono bowiem być szczególnie użyteczne w likwidowaniu klęsk żywiołowych i lokalnych (np. chemicznych) oraz w ratownictwie prowadzonym w czasie konfliktu zbrojnego. Problematyka ta została rozwiązana w wyniku porozumienia zawartego między szefem Obrony Cywilnej Kraju i prezesem Aeroklubu Polski w dniu 11.08.1993 r. Ustalono w nim, że Aeroklub od 31.01.1994 r. wydzieli do dyspozycji **wojewódzkich szefów OC 50 samodzielnych kluczy rozpoznawczo-łącznikowych** (dla województwa katowickiego dwa klucze, dla pozostałych 48 województw po jednym kluczu). W składzie kluczy znajduje się od 2 do 5 lekkich samolotów PZL-104, PZL-110, Jak-12 i różnych wersji ZLiN.

Z dokonanych analiz wynika, że lotnicze formacje OC szczebla wojewódzkiego pożądane jest wykorzystać głównie do prowadzenia rozpoznania ogólnego, rozpoznawania skażeń chemicznych i promieniotwórczych, ewakuacji rannych, porażonych i poparzonych, przewozu pasażerów, zrzutu ulotek i wykonywania innych działań wynikających z zaistniałej sytuacji na określonym terenie.

We wspomnianym porozumieniu uzgodniono również, że Aeroklub Polski wydzieli do dyspozycji **szefa OC kraju pięć samodzielnych kluczy lotnictwa rozpoznawczo-transportowego** (po cztery samoloty An-2 w każdym). Mają one być wykorzystywane na terenie całego kraju do przewozu osób, ewakuacji rannych, chorych, porażonych i poparzonych, prowadzenia rozpoznania ogólnego i skażeń w powietrzu, odkażania terenu i innych zadań.

Trzeci element układu pozamilitarnego, tj. **ogniwa gospodarczo-obronne** także dysponują dużą ilością i różnorodnością samolotów i śmigłowców. Znajdują się one w składach różnych firm, spółek, przedsiębiorstw i zakładów; należą również do właścicieli prywatnych. Do najbardziej znaczących przedsiębiorstw lotniczych należy: PLL LOT, Zakład Usług Agrolotniczych, Przedsiębiorstwo Usług Lotniczych, Zespoły Lotnictwa Sanitarnego, a także wiele spółek śmigłowcowych. Razem eksploatują one ponad trzysta samolotów i śmigłowców; ponadto około 100 samolotów i śmigłowców jest prywatną własnością różnych przedsiębiorców. **Nadzór nad tym lotnictwem sprawuje Główny Inspektorat Lotnictwa Cywilnego w Ministerstwie Transportu i Gospodarki Morskiej.**

Wiele samolotów i śmigłowców lotnictwa cywilnego spełnia swoje zadania na rzecz ogniw gospodarczo-obronnych już w okresie pokoju. Większość z nich będzie również wykorzystywana w czasie konfliktu zbrojnego, wzmacniając nie tylko układ pozamilitarny systemu obronnego państwa, ale także siły zbrojne (przekazywane są do wojska w formie świadczeń rzeczowych), a szczególnie lotnictwo wojsk lądowych.

*

*

*

W konkluzji trzeba podkreślić, że lotnictwo jest komponentem dwóch elementów systemu obronnego państwa (tj. układu militarnego i pozamilitarnego), a ponadto jest wykorzystywane w systemie kierowania państwem i obronnością, czyli przez trzeci element wymienionego systemu.

Składy bojowe lotnictwa i jego wyposażenie ulegają ciągłym zmianom. Zmieniają się również koncepcje jego wykorzystania w systemie obronnym państwa.

Bez względu jednak na dalsze zmiany w strukturach, wyposażeniu i podporządkowaniu różnych sił lotnictwa teza, że jest ono jednym z najistotniejszych komponentów systemu obronnego państwa, nie podlega żadnej dyskusji. Stanowi ono poważną siłę demonstracji i odstraszenia militarnego, a dzięki bardzo dużym możliwościom manewrowym i bojowym może niekiedy wręcz determinować przebieg i końcowe rezultaty konfliktu zbrojnego. Celem działań lotnictwa jest bowiem kształtowanie takiej sytuacji powietrznej, naziemnej i nawodnej, w której wojska lądowe, marynarka wojenna i siły obrony powietrznej będą mogły skutecznie realizować obronę militarną RP, a ogniwa układu pozamilitarnego i system kierowania państwem będą efektywnie spełniać swoje powinności w ekstremalnych warunkach, istniejących w czasie odpięrania agresji przeciwnika. Cele te, zarówno w niewielkich zatargach wojennych, jak i w konflikcie prowadzonym na szeroką skalę lotnictwo osiąga w wyniku realizacji różnorodnych zadań. Pożądane jest zatem kolejną część niniejszego skryptu poświęcić

możliwym zadaniom lotnictwa w systemie obronnym państwa (w czasie działań prowadzonych w celu obrony niepodległości i suwerenności RP).

3. ZADANIA LOTNICTWA W OBRONIE RP

Przeprowadzone analizy wskazują na niezwykle szeroką i zróżnicowaną gamę zadań realizowanych przez lotnictwo w systemie obronnym państwa i to zarówno w czasie pokoju, jak i szczególnie podczas konfliktu zbrojnego. Okres pokojowego wykorzystania lotnictwa nie będzie jednak rozpatrywany w niniejszym skrypcie, choć niektóre elementy dotyczące tej problematyki były już sygnalizowane (np. użycie lotnictwa na rzecz policji, straży granicznej i obrony cywilnej).

W czasie prowadzenia działań w obronie RP duża różnorodność zadań lotnictwa jest oczywista. Inne będą bowiem potrzeby sił zbrojnych i układu pozamilitarnego w czasie walk i bitew realizowanych o utrzymanie taktycznej, operacyjnej i strategicznej strefy obrony oraz w trakcie bitew obronnych na morzu niż podczas wykonywania zwrotów zaczepnych lub prowadzenia operacji o charakterze ofensywnym. Inna jest również hierarchia ważności zadań lotnictwa w operacjach obronnych i zaczepnych, a nawet w poszczególnych etapach ich prowadzenia. Tym niemniej znaczna zbieżność rodzajów i treści zadań lotnictwa wykonywanych w różnych okresach kampanii obronnej umożliwia ich usystematyzowanie. W rezultacie sprzyja to ustaleniu zadań generalnych, o charakterze operacyjnym, wykonywanych przez lotnictwo w działaniach prowadzonych w obronie RP. Do zadań tych trzeba zaliczyć:

- walkę o przewagę w powietrzu i na morzu;
- niszczenie infrastruktury państwa przeciwnika;
- wsparcie ogniowe wojsk lądowych i marynarki wojennej;
- izolowanie rejonu działań (operacji);
- rozpoznanie powietrzne;
- transport powietrzny;
- zadania pomocnicze i specjalne.

Lotnictwo bierze udział w walce o **przewagę w powietrzu** (o jej wywalczenie, utrzymanie, odzyskanie) przede wszystkim w powietrznej operacji obronnej (tj. w po-

czątkowej fazie konfliktu zbrojnego) i w powietrznej operacji zaczepnej (jeśli będzie ona prowadzona przez nasze siły zbrojne w trakcie kampanii obronnej). Ponadto częścią sił uczestniczy w walkach o przewagę w powietrzu przez cały czas trwania operacji lądowych i morskich.

Wywalczenie przewagi w powietrzu stanowi bowiem jeden z podstawowych warunków pomyślnej obrony niepodległości i suwerenności naszego państwa. Doświadczenia z minionych wojen i konfliktów zbrojnych wskazują na ścisłą współzależność między sytuacją w powietrzu oraz na lądzie i morzu. Z doświadczeń tych wynika, że ani razu w historii współczesnych wojen nie zdażyło się, by strona prowadząca operację zaczepną osiągnęła zwycięstwo lub nawet sukces operacyjny, jeśli nie posiadała przewagi, a szczególnie panowania w powietrzu. Utrata przewagi w powietrzu kończyła się natomiast zawsze przegraną wojną, operacją lub bitwą. Teza ta najdobitniej znalazła swoje potwierdzenie w wojnie o Kuwejt (w Zatoce Perskiej).

Wymaga jednak podkreślenia, że przewaga w powietrzu determinuje rezultaty wojen (operacji, bitew) prowadzonych sposobem regularnym. W razie prowadzenia wojen nieregularnych (np. partyzanckich) przewaga w powietrzu nie odgrywa już takiego znaczenia dla końcowych wyników konfliktu. Potwierdzają to klęski Amerykanów w Wietnamie i Rosjan w Afganistanie, mimo posiadania panowania w powietrzu przez oba supermocarstwa nad całym terytorium toczonych konfliktów.

Uwzględniając jednak nasze założenia doktrynalne przewiduje się, że w razie agresji przeciwstawiamy przeciwnikowi całą naszą moc obronną i będziemy prowadzić głównie działania regularnie (nie wykluczając celowości i potrzeby równoczesnego prowadzenia działań nieregularnych).

W związku z tym udział lotnictwa w walce o przewagę w powietrzu powinien być traktowany jako jedno z najistotniejszych jego zadań bojowych, realizowanych od początku do zakończenia działań wojennych. Dokonane analizy wskazują bowiem, że wywalczenie lub utrata przewagi w powietrzu wcale nie oznacza ciągłego utrzymywania takiego stanu w przestrzeni powietrznej. Niejednokrotnie w historii wojen strona, która wywalczyła przewagę w powietrzu traciła ją w wyniku braku systematycznego podtrzymywania tego stanu sytuacji w powietrzu. I to nawet jeśli posiadała pano-

wanie w powietrzu (rozumiane jako najwyższy stopień przewagi). Wiele takich przykładów dostarczają konflikty współczesne, a zwłaszcza przebieg drugiej wojny światowej. Jednym z nich może być zdobycie ogólnej przewagi w powietrzu pod Moskwą w 1941 roku przez stronę radziecką i to w warunkach, gdy panowanie w powietrzu posiadało lotnictwo niemieckie. Wywalczenie tej przewagi miało zaś bezpośredni wpływ na skuteczne przeprowadzenie przeciwuderzenia wojsk radzieckich i zlikwidowanie zagrożenia zdobycia Moskwy przez armie hitlerowskie.

Przewaga w powietrzu oznacza bowiem dominację sił powietrznych jednej strony nad siłami powietrznymi drugiej strony, która pozwala siłom lądowym i morskim tej pierwszej strony na prowadzenie działań w danym miejscu i czasie w warunkach braku skutecznego przeciwdziałania sił powietrznych drugiej strony.

Doprowadzenie do takiego stanu w przestrzeni powietrznej osiąga się przede wszystkim w wyniku niszczenia lotnictwa przeciwnika na lotniskach i w powietrzu, a także zwalczania systemu obrony powietrznej i przeciwlotniczej. Większość tych zadań jest domeną lotnictwa. Część z nich wykonują także wojska raketowe OP, wojska obrony przeciwlotniczej, wojska raketowe i artyleria, wojska WRE, pododdziały specjalne, siły desantowo-szturmowe i powietrzno-szturmowe oraz marynarka wojenna.

Podstawowym zadaniem lotnictwa, realizowanym w ramach walki o przewagę w powietrzu, jest niszczenie lotnictwa w powietrzu i na lotniskach.

Lotnictwo przeciwnika w powietrzu jest zwalczane przez lotnictwo myśliwskie ze składu OP. Realizując osłonę wojsk, baz lotniczych, obiektów administracyjno-gospodarczych i innych rodzajów lotnictwa niszczy ono środki napadu powietrznego zarówno nad terenem własnym, jak i częściowo w głębi ugrupowania (terytorium) przeciwnika.

Również śmigłowce bojowe ze składu lotnictwa wojsk lądowych powinny często spełniać funkcję śmigłowców myśliwskich. Ich użycie do zwalczania w powietrzu śmigłowców uzbrojonych, sił powietrzno-manewrowych (desantowo-szturmowych), taktycznych desantów powietrznych oraz innych aparatów latających na małej wysokości z niewielką prędkością, staje się bowiem jednym z najistotniejszych warunków

zapewniających wywalczenie przewagi w powietrzu w skali taktycznej (zwłaszcza w pobliżu rubieży walczących wojsk).

Z drugiej zaś strony skuteczna osłona w powietrzu przez śmigłowce bojowe innych (własnych) śmigłowców wykonujących zadania w głębi ugrupowania przeciwnika (np. ze składu sił powietrzno-szturmowych, desantujących desanty taktyczne) może często determinować powodzenie takich działań.

Głównym zadaniem lotnictwa myśliwsko-bombowego ze składu korpusu lotniczego, w ramach walki o przewagę w powietrzu, jest zwalczanie lotnictwa przeciwnika na lotniskach i lądowiskach oraz niszczenie lotnisk wraz z ich infrastrukturą. Ponadto lotnictwo myśliwsko-bombowe zwalcza logistykę sił powietrznych, wykonuje uderzenia na zakłady przemysłu lotniczego, niszczy system dowodzenia lotnictwem i obroną powietrzną, pododdziały artylerii i rakiet przeciwlotniczych oraz system wykrywania, powiadamiania i naprowadzania lotnictwa przeciwnika. Przy czym zwalczanie naziemnych środków OP i OPL wojsk (marynarki wojennej) lotnictwo myśliwsko-bombowe realizuje z zasady w korytarzach przelotu lotnictwa i w pasach do nich przylegających oraz w rejonach rozmieszczenia obiektów działań, głównie w celu zabezpieczenia wykonania własnych zadań bojowych.

Naziemne środki systemu OP i OPL przeciwnika rozmieszczone w pierwszym rzucie (w pobliżu rubieży walczących wojsk) mogą być również zwalczane przez śmigłowce uderzeniowe lotnictwa wojsk lądowych.

Znaczną rolę w obezwładnianiu radioelektronicznym naziemnych środków systemu OP i OPL mogłoby również odgrywać lotnictwo WRE, gdyby znajdowało się ono na wyposażeniu naszych sił zbrojnych.

Wywalczenie przewagi na morzu będzie z reguły determinowało przebieg morskiej operacji obronnej i skuteczność obrony obszaru kraju od strony morza.

Z przeprowadzonych analiz wynika jednak, że na Morzu Bałtyckim będą operowały przede wszystkim małe i bardzo szybkie okręty bojowe, z którymi walka przez siły nawodne i podwodne marynarki będzie bardzo trudna. W związku z tym w walce o przewagę na morzu musi aktywnie uczestniczyć lotnictwo.

W ramach tej walki lotnictwo myśliwsko-bombowe niszczy głównie bazy i porty morskie wraz z ich infrastrukturą oraz zespoły okrętów uderzeniowych (szczególnie niszczyciele, fregaty i kutry raketowe). Natomiast śmigłowce zwalczania okrętów podwodnych blokują podejścia tych okrętów i niszczą je w całej strefie operacyjnej marynarki wojennej.

Lotnictwo myśliwsko-bombowe musi być przygotowane do niszczenia infrastruktury państwa przeciwnika. Determinacja w zakresie obrony niepodległości naszego państwa wymaga bowiem jednoznacznego stwierdzenia, że każdy potencjalny agresor musi się liczyć ze znacznymi stratami i to nie tylko w siłach zbrojnych, ale również w potencjale gospodarczym. Powinniśmy przy tym wyraźnie artykułować, że niszczące uderzenia ogniowe obejmą także terytorium przeciwnika.

Z dokonanych analiz wynika, że działania lotnictwa przeciwko infrastrukturze państwa przeciwnika, realizowane według planu Naczelnego Wodza, celowo jest koncentrować na niszczeniu systemu kierowania państwem, wykonywaniu uderzeń na wybrane zakłady przemysłu zbrojeniowego i innego (np. chemicznego), zwalczaniu systemu energetycznego, wodociągów, zapór wodnych, portów, ważnych węzłów kolejowych i drogowych, mostów i innych newralgicznych obiektów. Celem tych uderzeń ma być bowiem nie tylko zmniejszenie potencjału militarnego przeciwnika, ale również destrukcyjne oddziaływanie na społeczeństwo potencjalnego przeciwnika.

Wsparcie ogniowe wojsk lądowych i marynarki wojennej stanowi główną treść działań lotnictwa wojsk lądowych, lotnictwa morskiego i lotnictwa myśliwsko-bombowego ze składu sił powietrznych w połączonych operacjach powietrzno-lądowych i powietrzno-morskich. Wyniki wsparcia wywierają bowiem największy wpływ na obniżenie potencjału bojowego zgrupowań lądowych i morskich przeciwnika, a w konsekwencji na przebieg operacji lądowych i morskich wojsk własnych.

Lotnicze wsparcie ogniowe polega na niszczeniu wojsk i różnych obiektów przeciwnika w interesach związków taktycznych i operacyjno-taktycznych wojsk lądowych i marynarki wojennej.

Wysilek lotnictwa uderzeniowego wydzielany do wsparcia ogniowego wykorzystywany jest według planu Naczelnego Wodza (w odniesieniu do lotnictwa myśliwsko-bombowego) oraz zgodnie z decyzjami dowódców KZ i marynarki wojennej. Lotnictwo zwalcza obiekty przeciwnika rozmieszczone zarówno w strefie taktycznej, jak i operacyjnej. Stąd też lotnicze wsparcie ogniowe dzieli się na bezpośrednie i ogólne.

Lotnicze wsparcie bezpośrednie polega na wykonywaniu uderzeń ogniowych przez śmigłowce uderzeniowe, śmigłowce ZOP, a niekiedy także i przez lotnictwo myśliwsko-bombowe na korzyść związków taktycznych (operacyjno-taktycznych) wojsk lądowych i marynarki wojennej w ogniowym i taktycznym współdziałaniu z nimi. Rezultaty wsparcia bezpośredniego są z reguły niezwłocznie odczuwalne przez walczące z przeciwnikiem wojska i okręty.

Lotnicze wsparcie ogólne polega na wykonywaniu uderzeń ogniowych przez lotnictwo myśliwsko-bombowe w strefie operacyjnej i operacyjno-taktycznej w operacyjnym współdziałaniu z wojskami lądowymi i marynarką wojenną. Rezultaty tego wsparcia wpływają pośrednio na przebieg bitew i operacji.

Wspierając ogniowo walczące wojska i marynarkę wojenną lotnictwo będzie przede wszystkim zwalczało: system dowodzenia wojskami i flotą; naziemne elementy broni precyzyjnego rażenia (np. wyrzutnie rakiet, systemy rozpoznawczo-uderzeniowe); pododdziały artylerii lufowej i raketowej; lotnictwo wojsk lądowych na lądowiskach; wojska desantów prowadzących działania na ziemi, a desant morski także podchodzący do lądowania; oddziały pancerne i zmechanizowane pierwszego rzutu, odwodów taktycznych i wprowadzanych do bitwy odwodów operacyjnych; okrętowe grupy uderzeniowe oraz inne okręty (nawodne i podwodne).

Lotnicze wsparcie ogniowe uzgadnia się i synchronizuje z uderzeniami wojsk raketowych, ogniem artylerii, działaniami grup okrętowych, manewrem i ogniem wojsk i flotylli, działaniami wojsk WRE, wojsk inżynieryjnych i innych.

Izolowanie rejonu działań (operacji) urasta do rangi jednego z najistotniejszych zadań lotnictwa realizowanych z obronie RP. Celem izolacji jest bowiem okresowe niedopuszczenie (opóźnianie i zwalczanie) do rejonu działań świeżych sił przeciwnika.

Cel ten osiąga się głównie w wyniku czasowego wzbraniania podejścia odwodów i drugich rzutów operacyjnych (strategicznych) przeciwnika, zmniejszania swobody manewrów jego wojsk i ograniczania dowozu dla nich środków materiałowych.

W izolowaniu rejonu operacji uczestniczy lotnictwo myśliwsko-bombowe, które według decyzji Naczelnego Wodza wykonuje przede wszystkim następujące zadania:

- zwalcza podchodzące wojska (zgrupowania uderzeniowe zbliżające się do granic RP, a także odwody i drugie rzuty operacyjne i strategiczne);
- zwalcza desanty operacyjne w rejonach załadowania, a desant morski również w czasie przejścia morzem;
- niszczy obiekty komunikacyjne (przeprawy, mosty, węzły kolejowe i drogowe, porty i bazy morskie) oraz środki transportu lądowego, morskiego i powietrznego;
- zwalcza logistykę, w tym zwłaszcza środki materiałowe w składach (bazach) i podczas ich przewozu drogami lądowymi i morskimi.

Zadania te z reguły wykonywane są w strefie operacyjnej, niekiedy od maksymalnej głębokości oddziaływania bojowego lotnictwa myśliwsko-bombowego. Umożliwia to kilkakrotne wykonywanie uderzeń na przegrupowujące się wojska, zwłaszcza odwodów strategicznych. Ma to znaczący wpływ na przebieg operacji wojsk lądowych. Z jednej strony bowiem utrudnia przeciwnikowi potęgowanie natarcia (obrony); z drugiej zaś stwarza warunki własnym wojskom lądowym do pobicia przeciwnika częściami - najpierw sił będących w bezpośredniej styczności, a następnie przegrupowywanych do rejonu działań odwodów, lecz już znacznie osłabionych na podejściach w wyniku uderzeń lotnictwa.

We wszystkich fazach obrony RP lotnictwo będzie prowadziło rozpoznanie powietrzne.

W operacjach wojsk lądowych rozpoznawane z powietrza (wzrokowo, fotograficznie, radioelektronicznie i innymi sposobami) będą przede wszystkim wojska lądowe przeciwnika (ich skład, ugrupowanie, rozmieszczenie najistotniejszych obiektów, kierunki przegrupowania itp.). Ponadto systematycznie i doraźnie będą rozpoznawane inne obiekty o znaczeniu wojskowym, jak np. system komunikacji (kolejowej, drogo-

wej, morskiej) i jego funkcjonowanie, stan i rozbudowa infrastruktury obronnej, a także siły powietrzne przeciwnika (bazowanie lotnictwa i zmiany w jego ugrupowaniu, skład i rozmieszczenie środków obrony powietrznej).

To ostatnie zadanie będzie główną treścią rozpoznania powietrznego w operacjach powietrznych. Natomiast w morskiej operacji obronnej lotnictwo rozpoznaje przede wszystkim bazy i porty morskie przeciwnika, okrętowe grupy uderzeniowe, zespoły okrętów desantowych w rejonach załadowania desantu i jego przejścia morzem oraz inne zespoły okrętów nawodnych w strefie operacyjnej marynarki wojennej.

Do prowadzenia rozpoznania o znaczeniu operacyjnym i operacyjno-taktycznym wykorzystuje się samoloty rozpoznawcze ze składu korpusu lotniczego i brygady lotnictwa morskiego. Natomiast rozpoznanie w pobliżu rubieży walczących wojsk (obserwację pola walki) prowadzą śmigłowce lotnictwa wojsk lądowych. Lukę w rozpoznaniu powietrznym (między strefą operacyjno-taktyczną, a prowadzonym w pobliżu rubieży) powinny wypełniać bezpilotowe samoloty rozpoznawcze, które być może już niedługo znajdą się na wyposażeniu wojsk lądowych i marynarki wojennej. Ponadto wiele zadań o charakterze rozpoznawczym w głębi ugrupowania wojsk własnych i terytorium kraju wykonują samoloty i śmigłowce wykorzystywane przez różne ogniwa układu pozamilitarnego systemu obronnego państwa.

Transport powietrzny obejmuje przede wszystkim przewozy wojsk, sprzętu bojowego, środków materiałowych i innych ładunków. Zadania te będą realizowane przede wszystkim nad własnym terytorium. Część zadań musi być jednak wykonywana również w głębi ugrupowania przeciwnika, co wymaga wszechstronnego zabezpieczenia takich działań m. in. przez inne rodzaje lotnictwa.

Przewozy drogą powietrzną mają zapewnić przede wszystkim niezwłoczne wejście do walki manewrowych sił szybkiego reagowania, interwencyjne wzmocnienie walczących wojsk, zwłaszcza na kierunkach włamań przeciwnika, użycie wojsk powietrznoszturmowych i desantowo-szturmowych oraz szybkie zmiany w ugrupowaniu broniących się lub nacierających wojsk lądowych. Ważne będzie również doraźne wzmocnienie wojsk broniących wybrzeża morskiego, a także zapewnienie przewozów w układzie pozamilitarnym i w ramach systemu kierowania państwem.

W działaniach manewrowych wojsk szczególnego znaczenia nabiera interwencyjny dowóz środków materiałowych, zwłaszcza w warunkach kryzysu materiałowego. Transport powietrzny pozostanie często jedynym środkiem umożliwiającym zasilanie wojsk walczących w odizolowanych rejonach, a szczególnie będących w okrążeniu i walczących na zapleczu (np. zgrupowań partyzanckich).

Lotnictwo (samoloty, śmigłowce) transportowe będzie również przewoziło desanty, grupy specjalne (dywersyjne, rozpoznawcze, przeciwdywersyjne itp.), a także ewakuowało rannych, porażonych i chorych.

Zadania przewozowe będą realizowane jako planowane lub wykonywane doraźnie, wręcz o charakterze interwencyjnym. Będą one wykonywane według planów różnych decydentów w układzie militarnym, pozamilitarnym i w systemie kierowania obronnością państwa.

Lotnictwo, równocześnie z zadaniami przedstawionymi wyżej, będzie wykonywało szereg zadań o charakterze **pomocniczym i specjalnym** na korzyść wszystkich elementów (ogniw) systemu obronnego. Zadania te będą wykonywane przez lotnictwo wojsk lądowych, marynarki wojennej, układu pozamilitarnego i częściowo przez lotnictwo sił powietrznych. Zadania pomocnicze i specjalne wykonywane głównie przez śmigłowce lub specjalnie przygotowane samoloty obejmują przede wszystkim: minowanie narzutowe, zadymianie manewrowe, zapewnienie dowodzenia z powietrznych punktów dowodzenia, przewóz poczty, poprawianie ognia artylerii, ratownictwo lotnicze i na morzu, trałowanie na morzu, działania przeciwdywersyjne, rozpoznawanie skażeń chemicznych i promieniotwórczych oraz wiele innych wynikających z potrzeb walczących wojsk, ludności, ogniw gospodarczo-obronnych, resortu spraw wewnętrznych, obrony cywilnej i systemu kierowania obronnością państwa. Lotnictwo może również realizować oświetlenie pola walki, a także prowadzić walkę radioelektroniczną przez specjalnie do tego celu wyposażone samoloty i śmigłowce.

Wszystkie wymienione zadania lotnictwo będzie wykonywało we współdziałaniu z wojskami lądowymi, marynarką wojenną, wojskami obrony powietrznej oraz z siłami układu pozamilitarnego. Zadania te będą najpełniej egemplifikowane w czasie prowadzenia strategicznej kampanii w obronie RP. Stąd też w ostatniej części niniej-

szego skryptu zostaną przedstawione generalne założenia dotyczące użycia lotnictwa w operacji obronnej prowadzonej w celu zachowania niepodległości i suwerenności naszego państwa.

4. PROWADZENIE DZIAŁAŃ PRZEZ LOTNICTWO W OBRONIE RP

Doktryna obronna RP zakłada, że nasze siły zbrojne będą walczyły tylko z takim przeciwnikiem, który dokona agresji na terytorium naszego kraju. Celem walki zbrojnej będzie niedopuszczenie do utraty terytorium oraz zachowanie niepodległości i suwerenności Polski. W związku z tym przyjmuje się, że w razie winy na szeroką skalę pierwszymi (początkowymi) operacjami, prowadzonymi przez Siły Zbrojne RP będą operacje obronne zorganizowane w formie strategicznej operacji obronnej (SOO) lub (wg S. Koziej) kampanii obronnej.

Ocenia się, że początkowy okres wojny obronnej może być klasyczny i poświęcony będzie wywalczeniu przewagi w powietrzu. Przewaga ta stanowi bowiem jeden z podstawowych warunków rozbicia przeciwnika i osiągnięcia powodzenia w operacjach prowadzonych na lądzie i morzu. Przewiduje się zatem, że przeciwnik rozpocznie agresję przeciwko naszemu krajowi natarciem radioelektronicznym oraz uderzeniami lotnictwa i rakiet. W razie zaś agresji dokonanej przez bardzo silnego przeciwnika trzeba się liczyć ze zmasowanymi uderzeniami ŚNP na nasze terytorium. Działania te z zasady zorganizowane będą przez przeciwnika w formie powietrznej operacji zaczepnej. Jej zasadniczym celem będzie wywalczenie w krótkim czasie przewagi w powietrzu.

Siły Zbrojne RP zostaną więc zmuszone do przeciwstawienia się tym zamiarom przeciwnika. Można to będzie osiągnąć w wyniku skutecznego odpierania zmasowanych nalotów lotnictwa przeciwnika i niszczenia jego najistotniejszych obiektów rozmieszczanych na ziemi i morzu. Działania te, ze względu na angażowanie wszystkich rodzajów sił zbrojnych i różnych rodzajów wojsk, zorganizowane będą z reguły w formie **powietrznej operacji obronnej**. Będzie to więc pierwsza operacja prowadzona w ramach obrony (kampanii) strategicznej, w której wezmą udział nasze siły zbrojne.

Z przeprowadzonych analiz wynika, że w powietrznej operacji obronnej powinno się dążyć przede wszystkim do utrudnienia przeciwnikowi wywalczenia przewagi w powietrzu w skali strategicznej (w naszym rozumieniu tej skali), zachowania

względnej swobody działań ocalałego lotnictwa własnego, a także zachowania żywotności bojowej najważniejszych zgrupowań sił powietrznych, wojsk lądowych i marynarki wojennej oraz najistotniejszych elementów systemu kierowania państwem i siłami zbrojnymi.

Aby zrealizować takie założenia i cele powietrznej operacji obronnej, niezbędne będzie m. in. obronno-zaczące i zaskakujące przeciwnika użycie własnych sił (zwłaszcza sił powietrznych, WRiA, wojsk WRE i OPL), łagodzenie i szybkie likwidowanie skutków uderzeń z powietrza oraz skuteczne niszczenie sił i środków nieprzyjaciela w powietrzu, na ziemi i morzu.

W powietrznej operacji obronnej, jak już wspomniano, biorą udział wszystkie rodzaje sił zbrojnych i większość rodzajów wojsk. A zatem będzie to operacja organizowana na szczeblu centralnym (w Naczelnym Dowództwie Sił Zbrojnych RP). Szczególna jednak rola i największy zakres zadań do wykonania przypada siłom powietrznym. One bowiem są najbardziej predystynowane do realizacji dwóch grup zadań o znaczeniu strategicznym., stanowiących o istocie tej operacji.

Do podstawowych zadań realizowanych w powietrznej operacji obronnej należy zaliczyć:

- po pierwsze, zwalczanie ŚNP nad terytorium kraju wykonywane w ramach osłony przed rozpoznaniem i uderzeniami z powietrza zgrupowań obronnych wojsk lądowych i marynarki wojennej, dowództw operacyjnych i strategicznych, lotnisk, stanowisk kierowania państwem i dowodzenia wojskami, baz i portów morskich, ważnych węzłów komunikacyjnych i przepraw wodnych oraz najważniejszych ośrodków administracyjnych i obiektów gospodarki narodowej;

- po drugie, zwalczanie lotnictwa na lotniskach, dalekonośnych systemów broni precyzyjnego rażenia, systemów OP, WRE i dowodzenia wojskami oraz innych najistotniejszych obiektów nieprzyjaciela rozmieszczonych w głębi jego terytorium.

W powietrznej operacji obronnej występują więc dwa równocześnie i przemienne realizowane rodzaje działań bojowych:

- **defensywne (obronne)**, zasadnicze w tej operacji, polegające na niszczeniu ŚNP w powietrzu siłami OP i OPL wojsk lądowych i marynarki wojennej;

- **ofensywne (zaczepne)**, w których będą niszczone wybrane (najistotniejsze) obiekty przeciwnika rozmieszczone w głębi jego terytorium (ugrupowania bojowego).

Takie założenia prowadzenia powietrznej operacji obronnej wskazują, że musi w niej niezwykle aktywnie uczestniczyć lotnictwo. Jego udział w operacji zapewnia bowiem realizowanie zamiarów dotyczących zarówno działań defensywnych, jak i zwalczania obiektów zaliczanych do pierwszej kolejności rażenia (czyli działań ofensywnych).

Praktyczną egzemplifikacją działań lotnictwa w tej operacji będzie wykonanie wielu różnorodnych zadań. Ze względu na znaczenie strategiczne można je podzielić na: walkę o utrudnienie przeciwnikowi wywalczenia przewagi w powietrzu; osłabienie jego potencjału militarnego; niszczenie infrastruktury państwowej; prowadzenie rozpoznania i transportu powietrznego.

Walka o utrudnienie nieprzyjacielowi wywalczenia przewagi w powietrzu jest więc podstawowym zadaniem lotnictwa w powietrznej operacji obronnej. Zadanie to będzie realizowane zarówno w działaniach defensywnych, jak i ofensywnych.

W działaniach defensywnych główną rolę spełniają lotnictwo myśliwskie oraz wszystkie naziemne środki OP zintegrowane w jednolitym systemie OP. Są to siły i środki Sił Powietrznych (głównie korpusów OP), OPL wojsk lądowych oraz Marynarki Wojennej.

W czasie prowadzenia powietrznej operacji obronnej LM, będąc najbardziej manewrowym środkiem OP, zdecydowaną większość swoich zadań będzie wykonywało nad terytorium kraju. Jego użycie, realizowane zgodnie z decyzjami operacyjnymi dowódcy Sił Powietrznych i dowódców Korpusów OP, ma zapewnić koncentrowanie wysiłku na głównych kierunkach operacyjno-powietrznych (zasadniczych kierunkach nalotów celów powietrznych). Równocześnie musi ono ciągle być przygotowane do doraźnego przenoszenia wysiłków na inne kierunki, w celu blokowania przestrzeni powietrznej, której nie są w stanie bronić pododdziały rakiet przeciwlotniczych (np. w rezultacie ich zniszczenia lub obezwładnienia radioelektronicznego).

Prowadząc manewrowe, aktywne i zaczepne walki powietrzne, LM musi dążyć przede wszystkim do rozbijania najważniejszych zgrupowań lotnictwa uderzeniowego przeciwnika oraz niszczenia LMB i samolotów WRE. Główny zaś wysiłek osłony LM powinno koncentrować na tych obiektach, które są najcenniejsze w tej fazie konfliktu zbrojnego, a zatem na osłonie: LMB w czasie odtwarzania gotowości bojowej, przegrupowujących się wojsk operacyjnych, drugich rzutach i odwodach strategicznych, bazach i portach morskich oraz oddziałach rakiet operacyjno-taktycznych, systemie dowodzenia szczebla strategiczno-operacyjnego i kierowania państwem.

Wypada przy tym zaznaczyć, że LM ze składu lotnictwa morskiego, działając w systemie OP, główny wysiłek skupia na osłonie flotyli okrętów i flotylli obrony wybrzeża, a także baz i portów. Blokuje ono, wraz z innymi siłami LM, nadmorski kierunek powietrzny przed nalotami środków napadu powietrznego.

Specyficzne warunki działań w operacji powietrznej spowodują, że oddziały LM będą często prowadziły samodzielne działania w określonych sektorach, z reguły na małych wysokościach i najczęściej dużymi grupami samolotów. Wymagać to będzie stosowania odpowiedniej do sytuacji taktyki wykonywania zadań, niejednokrotnego prowadzenia grupowych walk powietrznych, co wymaga szczególnych predyspozycji pilotów samolotów myśliwskich, a zwłaszcza dowódców grup. Muszą to być świetnie wyszkoleni piloci, wysokiej klasy profesjonaliści, o dużej fantazji i wyraźnie aktywnych (niekiedy wręcz agresywnych) cechach charakteru. Od ich postawy bowiem w znacznej mierze zależeć będzie dalszy przebieg strategicznej operacji obronnej.

W działaniach ofensywnych podstawową rolę w walce o przewagę w powietrzu odgrywać będzie lotnictwo myśliwsko-bombowe (LMB) ze składu KL. Zwalcza ono lotnictwo przeciwnika na lotniskach, niszczy bazy lotnicze, obezwładnia SD lotnictwem i OP, a także (w ramach zabezpieczenia działań własnych) zwalcza pododdziały rakiet przeciwlotniczych, środki obiektowej OPL oraz posterunki wykrywania i naprowadzania LM nieprzyjaciela.

W ograniczonym zakresie do rozbijania środków OP i OPL wojsk ugrupowanych w pierwszym rzucie przeciwnika i rozmieszczonych na kierunkach (w korytarzach) przelotu LMB i LR można także wykorzystywać śmigłowce bojowe. Powinny one

ponadto zwalczać w powietrzu mała manewrowe i wolno latające cele (bezpilotowe aparaty latające i śmigłowce uzbrojone), jeśli przeciwnik będzie je stosował w powietrznej operacji zaczepnej.

Przewidywać trzeba również konieczność ciągłej gotowości LMB i lotnictwa rozpoznawczego (LR) do prowadzenia wymuszonych (obronnych) walk powietrznych oraz w sytuacjach wyjątkowych (np. uniemożliwiających wykonanie uderzenia odwetowego) użycie tych rodzajów lotnictwa do działań w systemie OP (tj. niszczenia celów powietrznych nad obszarem kraju). Podobnie jak do czasu wprowadzenia samolotów wielozadaniowych, LM ze składu Korpusów OP musi osłaniać zgrupowania lotnictwa uderzeniowego i rozpoznawczego wykonujące zadania w głębi terytorium przeciwnika. Tylko bowiem stosując przemyślane, zaskakujące i różnorodne działania można skutecznie utrudnić przeciwnikowi wywalczenie przewagi w powietrzu w skali strategicznej.

W działaniach ofensywnych w powietrznej operacji obronnej KL powinien również niszczyć system dowodzenia siłami zbrojnymi i kierowania państwem przeciwnika, zwalczać dalekonośne środki oddziaływania ogniowego, obezwładniać pododdziały WRE, a także wykonywać uderzenia na wybrane obiekty jego infrastruktury. W określonych sytuacjach celowe będzie również zwalczanie zgrupowań lądowych i morskich przygotowanych do operacji zaczepnych. Będą to więc zadania związane z **osłabieniem potencjału militarnego i infrastruktury przeciwnika.**

Lotnictwo rozpoznawcze w działaniach ofensywnych w powietrznej operacji obronnej prowadzi rozpoznanie bezpośrednie i kontrolne na rzecz LMB i rakiet operacyjno-taktycznych. Częścią wysiłku, znad własnego terenu, wykonuje także wstępne rozpoznanie radioelektroniczne środków radiolokacyjnych systemu OP przeciwnika.

Jednak większość wysiłku tego lotnictwa należy wykorzystać do śledzenia przegrupowań wojsk nieprzyjaciela i rejonów ich koncentracji, obserwacji lądowych i morskich zgrupowań uderzeniowych oraz rozpoznawania innych obiektów, których położenie jest potrzebne do powzięcia (skorygowania) decyzji o użyciu wojsk i sił floty w kolejnych operacjach. Będą to więc działania prowadzone w trakcie powietrznej operacji obronnej, ale już **na korzyść lądowej i morskiej operacji obronnej.**

Zakres użycia pozostałych rodzajów lotnictwa może być bardzo zróżnicowany. W znacznej mierze na ich użycie będzie wywierała wpływ sytuacja strategiczna, jaka ukształtuje się w toku prowadzenia powietrznej operacji obronnej.

Należy jednak przewidywać, bez względu na rozwój sytuacji operacyjnej, szerokie wykorzystanie **lotnictwa transportowego**. Musi ono bowiem przyspieszać rozśrodkowanie oddziałów lotnictwa bojowego, ich manewry lotniskowe w toku prowadzenia operacji. Będzie ono również dowoziło do baz lotniczych rakiety, bomby i inne środki rażenia, a także części zamienne, paliwo i inne środki materiałowe. Wskazany jest również transport powietrzny specjalistycznych pododdziałów wyznaczonych do szybkiej likwidacji skutków uderzeń ŚNP (np. sił wydzielonych do rozminowania dróg startowych i przywracania zdolności eksploatacyjnych lotnisk).

W czasie prowadzenia operacji lotnictwo transportowe będzie ponadto przewoziło obsady na nowe stanowiska systemu kierowania obronnością państwa i SD wojennego systemu dowodzenia, dowoziło głowice do wojsk raketowych i przeciwlotniczych, części zamienne do batalionów radiotechnicznych, a także wykonywało zadania na rzecz następnych (lądowej i morskiej) operacji obronnych. W ramach tych ostatnich zadań samoloty i śmigłowce transportowe będą przewoziły siły szybkiego reagowania i wojska w rejony przewidywanych działań bojowych, dowoziły środki materiałowe, a także przerzucały grupy specjalne w głąb terytorium przeciwnika.

Śmigłowce przystosowane do minowania narzutowego mogą już w tym czasie minować teren na prawdopodobnych głównych kierunkach uderzeń wojsk przeciwnika i w lukach występujących w ugrupowaniu wojsk własnych. Natomiast śmigłowce z wytwornicami dymów mogą zadymiać najważniejsze przeprawy, węzły komunikacyjne i bazy morskie oraz wojska na drogach przegrupowania i w rejonach koncentracji. Samoloty rozpoznawcze i patrolowe z BL MW powinny zaś obserwować ruchy okrętów przeciwnika w strefie odpowiedzialności MW.

W sumie udział rodzajów lotnictwa w powietrznej operacji obronnej jest zróżnicowany. **Największy zakres zadań i najistotniejszych z punktu widzenia osiągnięcia celów operacji realizuje lotnictwo bojowe, a zwłaszcza LM i LMB.** Pozostałe

rodzaje lotnictwa wykonują zadania o charakterze usługowym i zabezpieczającym, w tym w znacznym zakresie już na korzyść operacji następnych.

Korpus Lotniczy realizuje działania ofensywne w postaci uderzeń odwetowych. Działania te celowo jest wykonywać jednoczesnymi wylotami LMB i LR (osłanianych przez LM), w czasie których są rozpoznawane i zwalczane obiekty pierwszej kolejności rażenia sposobem zmasowanego (ześrodkowanego) uderzenia. Najkorzystniejsze byłoby, aby uderzenia odwetowe lotnictwa były elementami zmasowanych uderzeń ogniowych, realizowanych wspólnie z uderzeniami rakiet „zie-mia - ziemia”, ogniem artylerii i w powiązaniu z aktywnym rozpoznaniem i zakłóceniami radioelektronicznymi. Można wówczas oczekiwać najlepszych rezultatów, gdyż suma tych działań będzie ułatwiała lotnictwu pokonywanie systemu OP nieprzyjaciela.

W toku prowadzenia powietrznej operacji obronnej należy dążyć, by działania ofensywne (uderzenia odwetowe) lotnictwa miały charakter uprzedzający uderzenia lotnictwa i rakiet przeciwnika. Celowe jest bowiem zwalczanie jego lotnictwa przede wszystkim na lotniskach, czyli w sytuacji, w której nie zdąży ono odtworzyć gotowości bojowej do kolejnych wylotów. Osiąga się wówczas najlepsze rezultaty w zakresie eliminowania z działań części lotnictwa przeciwnika, co najlepiej sprzyja osiągnięciu celów powietrznej operacji obronnej. To samo dotyczy uderzeń na wyrzutnie rakiet i innych dalekonośnych środków ogniowych - dążyć trzeba do ich niszczenia, zanim osiągną gotowość do następnych startów (uderzeń ogniowych).

Takie działania lotnictwa nie będą jednak należały do łatwych, gdyż będzie ono zmuszone do częstego, doraźnego wykorzystania lotnisk manewru, nie zawsze w pełni przygotowanych do bardzo szybkiego odtwarzania gotowości bojowej do kolejnych wylotów. Trzeba jednak zaznaczyć, że w tym etapie konfliktu zbrojnego odbywał się będzie swoisty wyścig z czasem między lotnictwem własnym i przeciwnikiem powietrznym, dotyczący szybszego odtwarzania gotowości bojowej. Strona konfliktu, która będzie w krótszym czasie przygotowywała swoje lotnictwo do kolejnych działań i wykonywała uderzenia uprzedzające ma z reguły większe szanse na końcowy sukces w operacji niż strona przeciwna, tzn. ta, która nie zapewni takich warunków użycia własnemu lotnictwu. Z tych właśnie powodów sprawność odtwarzania gotowości bo-

jowej lotnictwa i naziemnych środków OP do kolejnych działań musi być przedmiotem szczególnej troski wszystkich dowódców.

W powietrznej operacji obronnej lotnictwo i naziemne środki OP niewątpliwie poniosą znaczące straty bezpowrotne. Ale jednocześnie, w przypadkach ich pomyślnego użycia, zadadzą one liczne straty lotnictwu przeciwnika, zniszczą wiele innych obiektów i zmniejszą jego zdolności do działań zaczepnych na lądzie i morzu. W tym sensie skuteczne użycie lotnictwa w powietrznej operacji obronnej będzie miało pośredni i bezpośredni wpływ na przebieg operacji następnych.

Z chwilą rozpoczęcia przez przeciwnika operacji zaczepnych na lądzie i morzu, lotnictwo - bez żadnej pauzy operacyjnej - przystępuje do działań w lądowej i morskiej operacji obronnej. Stąd też w czasie prowadzenia powietrznej operacji obronnej musi być realizowane najpierw ogólne, a później bezpośrednie przygotowanie do jego użycia w kolejnych operacjach obronnych.

Lądowa operacja obronna wywiera największy wpływ na przebieg i końcowe rezultaty kampanii strategicznej Sił Zbrojnych RP. W praktyce musi to być połączona operacja wojsk lądowych i sił powietrznych, przybierająca postać powietrzno-lądowej operacji obronnej. Takie założenia jej prowadzenia wymuszają pełne zaangażowanie wszystkich związków i oddziałów lotnictwa Sił Powietrznych, a także lotnictwa wojsk lądowych i (fragmentarycznie) MW, a ich użycie powinno zapewniać osiągnięcie założonych celów lądowej obrony strategicznej. Trzeba tu także widzieć działania lotnictwa układu pozamilitarnego i zmobilizowanego lotnictwa cywilnego.

Zadania lotnictwa wykonywane według planów centralnych obejmują: walkę o przewagę w powietrzu (w tym osłonę wojsk i obiektów), izolowanie rejonu działań bojowych, wsparcie ogniowe wojsk lądowych, rozpoznanie i transport powietrzny oraz zadania związane z niszczeniem infrastruktury przeciwnika.

Walka o przewagę w powietrzu, w tym osłona wojsk i obiektów, są stałymi zadaniami lotnictwa w działaniach wojennych, w tym także w lądowej operacji obronnej. Celem wykonywania tych zadań w początkowych etapach operacji lądowej jest pozbawienie przeciwnika przewagi w powietrzu (lub osłabienie stopnia tej przewagi), a przed przejściem wojsk do przeciwuderzenia strategicznego - doprowadzenie do

równowagi, a następnie wywalczenia przewagi ogólnej na kierunku wykonania zwrotu zaczepnego.

Cel ten realizuje obrona powietrzna (w tym LM) w ramach osłony wojsk i obiektów oraz LMB w wyniku niszczenia lotnictwa przeciwnika na lotniskach, jego systemu OP i dowodzenia lotnictwem.

Zadania lotnictwa myśliwskiego w walce o przewagę w powietrzu pozostają niemal klasyczne. Obejmują one głównie osłonę baz lotniczych i raketowych oraz infrastruktury logistycznej. Celem tej osłony jest zachowanie zdolności lotnictwa i wojsk raketowych do wykonywania uderzeń na wojska przeciwnika.

W porównaniu z powietrzną operacją obronną i początkowym okresem wojny, zmieniają się dość istotnie priorytety w zakresie obiektów osłony. Główny wysiłek lotnictwa myśliwskiego koncentruje się na osłonie drugich rzutów i odwodów operacyjnych (strategicznym), flotylli MW, baz lotniczych, systemu kierowania państwem i komunikacji lądowej.

Lotnictwo myśliwsko-bombowe w ramach walki o przewagę w powietrzu nadal niszczy lotnictwo przeciwnika na lotniskach, burzy lotniska, a także wybrane środki systemu OP.

Izolowanie rejonu działań bojowych (obszaru operacji lądowej) przez LMB obejmuje przede wszystkim zwalczanie drugich rzutów i odwodów operacyjnych (strategicznym) oraz dezorganizowanie tyłów operacyjnych, komunikacji i przewozów. W ramach wykonywania tego zadania siły LM oraz LMB niszczą także desanty nieprzyjaciela w rejonach załadowania, w czasie przelotu i przejścia morzem oraz w rejonach desantowania.

Wsparcie ogniowe wojsk lądowych przez LMB celowe jest koncentrować przede wszystkim na obezwładnianiu systemu dowodzenia wojskami szczebla operacyjnego, niszczeniu naziemnych elementów broni precyzyjnego rażenia o znaczeniu operacyjnym i strategicznym, w tym systemów rozpoznawczo-uderzeniowych, zwalczaniu desantów w czasie prowadzenia działań na ziemi oraz wsparciu działań własnych wojsk desantowo-szturmowych.

Działalność ogniową LMB, prowadzoną w ramach wsparcia broniących się i przeciwuderzających wojsk, należałoby koncentrować głównie w strefie operacyjnej. Jednak słabość artylerii i brak lotnictwa o charakterze myśliwsko-szturmowym może wymusić użycie LMB do wykonywania zadań w strefie taktycznej. Może ono wtedy niszczyć artylerię lufową i raketową, śmigłowce uderzeniowe na lądowiskach, pododdziały WRE, odwody operacyjno-taktyczne i inne najistotniejsze obiekty, determinujące zdolność bojową pierwszorzutowych związków operacyjnych wojsk lądowych nieprzyjaciela. A zatem będą to zadania charakterystyczne dla działań lotnictwa wykonywanych na korzyść KZ wojsk lądowych.

Natomiast śmigłowce uderzeniowe będą zwalczały głównie siły pancerne i zmechanizowane, nacierające w pierwszym rzucie ugrupowania przeciwnika, a także ze składu odwodów wprowadzanych do bitwy celem potęgowania natarcia.

Rozpoznanie powietrzne należy prowadzić w całym pasie lądowej operacji obronnej, z wyraźną koncentracją na głównym wysiłku obrony, a następnie na głównym kierunku przeciwuderzenia. Działalność LR ma zapewnić dostarczenie do Naczelnego Dowództwa niezbędnych informacji, umożliwiających prawidłowe określenie kierunków głównego i pomocniczego uderzenia przeciwnika oraz ciągle pozyskiwanie danych o ugrupowaniu i działaniach jego wojsk. Główne zadania LR powinny więc obejmować: ustalenie składów lądowych zgrupowań uderzeniowych i kierunków ich działań; śledzenie odwodów operacyjnych i strategicznych; ustalenie bazowania i śledzenia manewrów lotniskowych lotnictwa; wykrywanie naziemnych środków OP, SD i broni precyzyjnego rażenia oraz obserwowanie ich przemieszczania; wykrywanie i śledzenie działalności operacyjnej systemów zabezpieczenia logistycznego.

Śmigłowce rozpoznawcze, prowadząc działania na korzyść pierwszorzutowych oddziałów i związków taktycznych wojsk lądowych, będą dostarczały im niezbędne informacje o działaniach przeciwnika w pobliżu rubieży i rozmieszczeniu obiektów przewidzianych do niszczenia przez śmigłowce uderzeniowe i artylerię.

Transport powietrzny wojsk i sprzętu wykonuje się głównie w celu szybkiego wzmocnienia ugrupowania obronnego na zagrożonych kierunkach lub wzmocnienia

doraźnie organizowanej kolejnej rubieży obrony w głębi terytorium RP. W szerokim zakresie w obronie będą także wykorzystywane formacje kawalerii powietrznej.

Natomiast interwencyjny dowóz środków materiałowych transportem powietrznym prowadzi się głównie dla zapewnienia ciągłości zaopatrzenia i działania wojsk, szczególnie na głównym kierunku uderzenia nieprzyjaciela, walczących na odizolowanych kierunkach i w okrążeniu oraz prowadzących działania nieregularne w głębi ugrupowania nieprzyjaciela (na zapleczu).

Transportem powietrznym trzeba ponadto nadal przyspieszać manewry lotniskowe innych rodzajów lotnictwa, dowozić do baz lotniczych środki materiałowe i rażenia, a także przyspieszać zmiany w ugrupowaniu naziemnych sił OP.

W razie zaś pomyślnego przebiegu przeciwwuderzenia należy przewidywać desantowanie wojsk, działania desantowo-szturmowe i inne realizowane w głębi ugrupowania nieprzyjaciela.

Lotnictwo uderzeniowe może ponadto wykonywać inne zadania, mające znaczny wpływ na funkcjonowanie zaplecza przeciwnika. Mogą to być uderzenia np. na elektrownie, zakłady chemiczne i zbrojeniowe oraz inne obiekty infrastruktury. Istotne będzie także dalsze zwalczanie systemu kierowania państwem i niszczenie najistotniejszych węzłów komunikacyjnych.

Równocześnie z wykonywaniem wymienionych zadań, według planu centralnego, część LMB będzie wykorzystana zgodnie z planami dowódców związków operacyjnych wojsk lądowych. Będą to zadania związane przede wszystkim ze wsparciem ogniowym wojsk lądowych. Z kolei lotnictwo wojsk lądowych będzie wykonywało całą gamę tzw. zadań pomocniczych (specjalnych), jak np. minowanie, zadymianie, dowodzenie z powietrza, poprawianie ognia artylerii i inne.

W czasie prowadzenia lądowej operacji obronnej trzeba zakładać, że lotnictwo nasze będzie mniej liczne i słabsze niż nacierającego przeciwnika. Natomiast przewidywany zakres zadań w operacji obronnej będzie znacznie przekraczał możliwości ich wykonania. Zmusi to nasze lotnictwo do rekompensowania braków ilościowych działalnością z bardzo dużym natężeniem działań bojowych.

Niewielki skład bojowy lotnictwa determinuje koncepcje jego użycia w lądowej operacji obronnej. Nie można bowiem doprowadzić do rozproszenia wysiłku lotnictwa, lecz należy dążyć do koncentrowania jego użycia na głównych kierunkach uderzenia zgrupowań lądowych i najistotniejszych kierunków nalotów ŚNP. Uwarunkowania te sprawiają, że:

- LM w zasadzie całością wysiłku będzie wykonywało zadania w systemie OP, często zgodnie z decyzjami operacyjnymi dowódcy Sił Powietrznych; częścią wysiłku będzie osłaniało LMB i LR prowadzące działania w głębi ugrupowania nieprzyjaciela;

- LR i LT (samoloty) całą działalność będzie realizowało zgodnie z planami szczebla strategicznego;

- LMB zdecydowaną większością dysponowanego wysiłku (80-90%) będzie wykonywało zadania o charakterze operacyjno-strategicznym, według planu szczebla centralnego. Jedynie niewielki wysiłek LMB może być oddany do wykorzystania w strefie taktyczno-operacyjnej i to tylko na korzyść tych KZ, które będą wykonywały zadania główne w operacji (tj. broniącego się na głównym kierunku obrony i wykonującego przeciwuderzenia na głównym kierunku natarcia);

- LWL całością wysiłku będzie prowadziło działania zgodnie z decyzjami dowódców KZ, w określonych sytuacjach nawet dowódców ZT wojsk lądowych (np. DZ, DKPow).

Sytuacja operacyjna i warunki działań wpłyną na sposoby wykorzystania rodzajów lotnictwa.

LM powinno dążyć przede wszystkim do osłony odwodu strategicznego i lotnictwa uderzeniowego w czasie odtwarzania gotowości bojowej. W zależności od rodzajów nalotów ŚNP (zmasowane, urzutowane) musi ono być wprowadzone do walki większością sił lub kolejnymi grupami na główne zgrupowania uderzeniowe lotnictwa nieprzyjaciela.

LMB celowo jest wykorzystywać głównie sposobem uderzeń zmasowanych i ześrodkowanych. Uderzenia te wymagają bowiem proporcjonalnie znacznie mniejszych sił zabezpieczających niż w przypadku stosowania innych sposobów działań. Takie

użycie LMB utrudni zapewnienie ciągłości oddziaływania na przeciwnika, co ma szczególne znaczenie podczas wsparcia broniących się wojsk w głębi i wykonujących przeciwuderzenia. Celowe jest więc, aby w tych etapach operacji LMB prowadziło również działania urzutowane jednoczesnymi i kolejnymi uderzeniami oddziałów i pododdziałów. Działania te muszą być jednak wszechstronnie zabezpieczone, w tym przez WRiA oraz wojska WRE i LM.

Trudności w zabezpieczeniu wykonywania zadań przez LR, a zwłaszcza w zapewnieniu wysokiego prawdopodobieństwa pokonania systemu OP przeciwnika wskazują na potrzebę wręcz wyeliminowania samodzielnych działań samolotów rozpoznawczych i ich par (kluczy). Trzeba przyjąć jako regułę (zasadę) łączenia działań większości LR z uderzeniami zmasowanymi (ześrodkowanymi) LMB.

Ciągłość rozpoznania ułatwiać będzie z kolei łączenie lotów rozpoznawczych niewielkich grup samolotów rozpoznawczych z działaniami urzutowanymi LMB, które (jak sygnalizowano wcześniej) muszą być także wszechstronnie zabezpieczone.

LT znaczną część zadań przewozowych na rzecz wojsk lądowych powinno wykonywać sposobem jednoczesnych wylotów całości sił. Wykonując zaś zadania w interesie Sił Powietrznych z reguły będzie ono realizowało loty pojedynczymi załogami i małymi grupami samolotów.

Loty małych grup i pojedynczych załóg będą również charakterystyczne dla LWL, zwłaszcza w czasie zadymiania, minowania i wykonywania zadań łącznikowych.

Natomiast śmigłowce bojowe powinny wykonywać uderzenia jednoczesne całością sił w czasie odpierania ataku głównych zgrupowań wojsk przeciwnika i wchodzących do bitwy jego odwodów celem potęgowania natarcia. Dotyczy to także działań śmigłowców w okresie przygotowania natarcia i wspierania wojsk własnych wykonujących przeciwuderzenia.

W trakcie wsparcia broniących się wojsk w głębi obrony i wykonywania zadań w interesie kawalerii powietrznej wskazane są działania śmigłowców z zasadzek ognio-
wych i w postaci uderzeń kolejnych. Natomiast podczas zwalczania śmigłowców uzbrojonych i sił szturmowo-desantowych przeciwnika w powietrzu celowe są działania

małych grup śmigłowców bojowych ze stref dyżurowania w powietrzu i potęgowanie ich działań przez siły dyżurujące na lądowiskach.

Jednocześnie z lądową operacją obronną może być prowadzona **morska operacja obronna**. Jej celem będzie obrona polskich obszarów morskich i wybrzeża przed agresją od strony Bałtyku. W operacji tej największy zakres zadań i największą aktywność powinno przejawiać lotnictwo MW. Będzie ono wzmacniane działaniami LM i LMB ze składu SP oraz - w razie potrzeby - wydzielonymi siłami LWL ze składu KZ prowadzącego lądową operację obronną wzdłuż wybrzeża.

Zakres użycia lotnictwa taktycznego i LWL w morskiej operacji obronnej może być bardzo zróżnicowany: od stosunkowo niewielkiego w okresie niezbyt dużego zagrożenia, do dużego w czasie desantowania przez przeciwnika desantu powietrzno-morskiego i zagrożenia trwałości systemu obrony RP od strony morza.

Wypada zaznaczyć, że działania lotnictwa w interesie MW i obrony wybrzeża rozpoczną się w trakcie powietrznej operacji obronnej. Już bowiem w tym etapie operacji LR będzie obserwowało strefę obrony MW, śledziło ruchy zespołów okrętów bojowych i rozpoznawało bazy i porty morskie przeciwnika. Lotnictwo patrolowe będzie obserwowało przybrzeżną strefę obrony, poszukując m.in. małych okrętów desantowych, z których mogą być wysadzane na brzeg grupy specjalne nieprzyjaciela. Największy zakres zadań w tym okresie ma do spełnienia LM MW, które działając w systemie OP wraz z LM ze składu SP ma rozбивać zgrupowania ŚNP na dalekich podejściach do wybrzeża morskiego. Trzeba także przewidywać dość szerokie użycie LMB do niszczenia lotnictwa morskiego przeciwnika na lotniskach, wykonywania uderzeń na bazy morskie i niszczenia okrętów nawodnych operujących w strefie obrony MW.

Ważny problem dotyczy użycia LMB w morskiej operacji obronnej. Skuteczne zwalczanie obiektów nawodnych wymaga bowiem z reguły nieco innego uzbrojenia Su-22 niż podczas niszczenia celów naziemnych. Przezbieranie samolotów trwa zaś wiele godzin, co znacznie zmniejsza możliwe natężenie ich działań bojowych. Dylemat będzie polegał na ustaleniu:

- po pierwsze, czy niemal na stałe określone siły (np. klucz - eskadrę) LMB, uzbrojone w racjonalne środki rażenia, wykorzystywać do działań na Bałtyku i osiągać najkorzystniejsze rezultaty w zwalczaniu okrętów, lecz wówczas nie używać tych sił w lądowej operacji obronnej;

- po drugie, czy określone siły LMB używać niemal przemiennie zarówno na kierunku lądowym, jak i na morzu, lecz wtedy przewidywać zawczasu gorsze efekty działań bojowych, zwłaszcza w zwalczaniu obiektów morskich.

Każde z tych rozwiązań ma swoje zalety, ale również wyraźnie dające się zauważyć mankamenty. Często celowe będzie stosowanie wariantu pierwszego, choć niejednokrotnie znajdzie potrzeba stosowania obu wariantów. Sytuacja operacyjna może bowiem spowodować konieczność wykorzystywania całości LMB do zwalczania obiektów lądowych (np. izolowania odwodu strategicznego), a następnie niezwłocznego użycia części sił do niszczenia okrętów (np. ZDES). W niektórych zaś sytuacjach (okresach) mogą istnieć warunki do „podziału stref odpowiedzialności” między grupy LMB wydzielone do działań na morzu i lądzie. Zawsze jednak, decydując o zastosowaniu określonego wariantu trzeba pamiętać, że najważniejsza jest trwałość obrony od strony morza i kierunku lądowego oraz ogólne założenia dotyczące przeprowadzenia obronnej kampanii strategicznej.

Podczas prowadzenia morskiej operacji obronnej lotnictwo - oprócz działań wcześniej planowanych - będzie wykonywało dużo zadań ustalonych doraźnie, odpowiednio do działań floty przeciwnika i uzyskiwanych rezultatów w walce o przewagę na morzu i w powietrzu.

LM, we współdziałaniu z naziemnymi siłami OP, zarówno MW jak i nadmorskiego KOP (strefy OP), będzie prowadziło działania w systemie OP, koncentrując główny wysiłek na osłonie baz morskich i zespołów okrętów bojowych. Jednocześnie będzie ono blokowało kierunki operacyjno-powietrzne wykorzystywane przez ŚNP w celu wykonywania uderzeń na obiekty rozmieszczone w głębi terytorium kraju.

Działania pozostałego lotnictwa MW realizowane będą zgodnie z decyzjami dowódcy MW. Będzie ono śledziło okręty nawodne nieprzyjaciela, niszczyło okręty podwodne oraz wykonywało zadania patrolowe, łącznikowe, ratownicze i inne o cha-

rakterze pomocniczym. Działania te będą prowadzone najczęściej kolejnymi wylotami pojedynczych załóg oraz małych grup śmigłowców i samolotów.

Natomiast wydzielone siły LMB ze składu KL, realizując zadania zgodnie z planami MW, będą koncentrowały swoje uderzenia na niszczeniu fregat, niszczycieli i kutrów raketowych, czyli na eliminowaniu z działań najgroźniejszych zespołów okrętów uderzeniowych. Ugrupowanie LMB często będzie podzielone na grupy taktycznego przeznaczenia (np. demonstracyjne, niszczenia OPL okrętów, zasadnicze grupy uderzeniowe). Powinno ono być osłaniane przez LM, a także wspomagane działalnością LR MW i ewentualnie KL.

W razie jednoczesnego (kolejnego) użycia lotniczych i okrętowych grup uderzeniowych (OGU) do niszczenia zespołów okrętów bojowych przeciwnika atak LMB może wyprzedzać ogień OGU, być wykonany po zakończeniu działań przez okręty lub też mogą to być uderzenia wspólne. Zawsze jednak wymaga to precyzyjnych uzgodnień co do obiektów, miejsca, czasu i kierunków (sektorów) działań. Pożądane jest przy tym, by dowódca OGU miał możliwość wyprowadzenia grup LMB w rejon działań, informowania załóg o położeniu głównych obiektów uderzeń i sił własnych, a także bieżącego korygowania ustalonych wcześniej sposobów zwalczania okrętów przeciwnika.

Kolejną operacją realizowaną w ramach kampanii strategicznej Sił Zbrojnych RP może być **powietrzna operacja zaczepna**. Istotą tej operacji jest dokonanie (w krótkim czasie) zmiany stosunku sił powietrznych (na naszą korzyść), uzyskanie swobody działań własnego lotnictwa, a także stworzenie dla wojsk lądowych i MW dogodnych warunków do prowadzenia operacji zaczepnych (przeciwuderzenia strategicznego, przeciwnatarcia). Celem operacji jest zaś wywalczenie przewagi w powietrzu, co najmniej na kierunku wykonywania zwrotu zaczepnego.

Powietrzna operacja zaczepna obejmuje uzgodnione i zorganizowane działania zaczepno-obronne Sił Powietrznych, wojsk lądowych i MW, ukierunkowane na rozbicie zgrupowań lotniczych i przeciwlotniczych nieprzyjaciela. Ponieważ w operacji uczestniczą wszystkie rodzaje sił zbrojnych, to ich działania prowadzone są pod do-

wództwem Naczelnego Wodza, według jednolitego zamiaru i planu, dla osiągnięcia zakładanych celów o charakterze operacyjno-strategicznym.

Główną rolę w powietrznej operacji zaczepnej będą spełniać Siły Powietrzne. Dzięki swemu składowi bojowemu i szczególnym właściwościom będą one bowiem zwalczały lotnictwo nieprzyjaciela zarówno w powietrzu, jak i na lotniskach. W rezultacie niszczenia tych i jeszcze innych obiektów Siły Powietrzne we współdziałaniu z wojskami lądowymi i MW powinny przechwycić inicjatywę w powietrzu i narzucić przeciwnikowi dogodne dla siebie terminy, rejony i sposoby prowadzenia działań. Zaden z pozostałych rodzajów sił zbrojnych nie dysponuje takimi możliwościami.

Trzeba jednak uwzględnić, że powietrzna operacja zaczepna (prowadzona w końcowym okresie obronnej kampanii strategicznej) będzie miała specyficzny przebieg. Wezmą w niej bowiem udział już znacznie wyczerpane (osłabione) wojska, realizujące równoczesne działania w innych (toczonych w tym samym czasie) operacjach, jak np. w końcowych etapach lądowej i morskiej operacji obronnej i w początkowym okresie przeciwnatarcia. Dotyczy to zwłaszcza lotnictwa, które musi „obsługiwać” wszystkie równocześnie prowadzone operacje.

Zadania lotnictwa w powietrznej operacji zaczepnej, ze względu na ich znaczenie operacyjno-strategiczne, można podzielić na walkę o przewagę w powietrzu oraz prowadzenie rozpoznania i transportu.

Uczestnicząc w walce o wywalczenie przewagi w powietrzu LM zwalcza ŚNP w powietrzu, zaś LMB - na lotniskach. Ponadto lotnictwo uderzeniowe powinno zwalczać naziemne środki systemu OP, SD lotnictwem oraz bazy zaopatrzenia (logistyczne) sił powietrznych przeciwnika.

Prowadzenie rozpoznania powietrznego w powietrznej operacji zaczepnej obejmuje przede wszystkim śledzenie: manewrów lotniskowych lotnictwa przeciwnika; ugrupowania i zmiany dyslokacji naziemnych środków systemu OP; przemieszczania lotniczych baz logistycznych; rozmieszczenia lądowych pododdziałów rozpoznania radiowego i WRE. Najogólniej można przyjąć, że LR będzie działać głównie w interesie ogniowego i radioelektronicznego obezwładniania wykonywanego przez WRiA, lotnictwo uderzeniowe i wojska WRE. Trzeba ponadto zaznaczyć, że śledzenie bazowa-

nia lotnictwa przeciwnika będzie ułatwiało ustalenie prawdopodobnych kierunków jego nalotów na ugrupowanie wojsk własnych, co powinno sprzyjać niszczeniu celów powietrznych przez siły OP. Działalność ta, chociaż w sposób pośredni, będzie więc realizowana także na korzyść systemu OP, w tym LM.

Transport powietrzny ma zapewnić przede wszystkim ciągle przebazowywanie oddziałów innych rodzajów lotnictwa i terminowe odtwarzanie gotowości samolotów do kolejnych wylotów (nawet z lotnisk wykorzystywanych doraźnie). LT powinno także przewozić pododdziały przywracające zdolność eksploatacyjną zniszczonych lotnisk, przyspieszać zmiany dyslokacji naziemnych środków OP i wykonywać inne zadania wspomagające siły czynnie walczące o zdobycie przewagi w powietrzu.

W początkowym okresie prowadzenia powietrznej operacji zaczepnej trzeba oczekiwać, że przewaga w powietrzu będzie należała do przeciwnika. Konsekwencją takiej sytuacji w przestrzeni powietrznej mogą być zmasowane naloty ŚNP, głównie na siły lądowe (odwód strategiczny) przygotowane do zwrotu zaczepnego oraz lotniska Sił Powietrznych, a także ciągle zagrożenie w powietrzu LMB i LR atakami LM oraz ogniem naziemnych środków OP. Wymagać to będzie bardzo intensywnych działań własnych myśliwców, w tym także do osłony KL w powietrzu. Natomiast KL będzie zmuszony do przełamywania systemu OP na wybranych kierunkach i realizacji wielu innych przedsięwzięć zmniejszających straty bezpowrotne lotnictwa.

Korzystniejsze warunki w przestrzeni powietrznej mogą i powinny się ukształtować w końcowym okresie prowadzenia powietrznej operacji zaczepnej. Wtedy bowiem należy oczekiwać, że zdołamy uzyskać przewagę w powietrzu. Nie oznacza to oczywiście, że nie będzie występowało przeciwdziałanie sił powietrznych przeciwnika. Nadal bowiem trzeba się liczyć z częstymi uderzeniami ŚNP na wojska i lotniska oraz oddziaływaniem środków systemu OP nieprzyjaciela. Jednak aktywność tego oddziaływania powinna być mniejsza niż w początkowej fazie operacji.

Końcowy okres operacji będzie jednocześnie czasem niezwyklej intensyfikacji użycia lotnictwa w celu wywalczenia przewagi na lądzie, przygotowania zwrotu zaczepnego wojsk lądowych, osłony odwodu strategicznego w czasie przegrupowania i wprowadzenia do bitwy oraz wsparcia jego wojsk w pierwszym etapie natarcia. Wy-

magać to będzie od lotnictwa działań z możliwie maksymalnym natężeniem, co jak już wspomniano wcześniej będzie niezwykle utrudnione ze względu na zniszczenia i straty w logistyce oraz ciągle zmniejszającą się liczbę sprawnych eksploatacyjnie lotnisk.

W toku prowadzenia powietrznej operacji zaczepnej mogą nastąpić nagłe zmiany sytuacji na skutek obustronnych działań sił powietrznych, a nawet wojsk lądowych i floty. Będzie więc szeroko stosowany manewr w powietrzu i manewry lotniskowe. W związku z tym dowódcy i sztaby muszą ciągle oceniać sytuację operacyjną i warunki atmosferyczne, podejmować decyzje o wykonaniu każdego zadania, korygować działania różnych sił, decydować o przenoszeniu wysiłku z jednego kierunku na inny, uzgadniać i organizować współdziałanie, korygować zabezpieczenie i realizować inne przedsięwzięcia mające wpływ na skuteczność działań lotnictwa i wywalczenie przewagi w powietrzu. Jednocześnie należy realizować przygotowanie do działań w operacji następnej.

Przeciwnatarcie może być ostatnią operacją w obronie strategicznej prowadzonej przez Siły Zbrojne RP. Jego celem będzie pobicie wycofujących się wojsk przeciwnika i ich wyparcie poza terytorium naszego kraju.

Znaczenie przeciwnatarcia dla zachowania suwerenności naszego państwa sprawia, że w operacji tej musi być zaangażowana całość lotnictwa. Jego zadania obejmują: walkę o utrzymanie przewagi w powietrzu, osłonę i wsparcie ogniowe wojsk, izolowanie rejonu działań bojowych, rozpoznanie i transport powietrzny oraz inne.

Walka o utrzymanie przewagi w powietrzu powinna się koncentrować przede wszystkim w najważniejszych zadaniach przeciwnatarcia, jak np. w okresie forsowania szerokiej przeszkody wodnej przez nacierające wojska, w czasie zabezpieczenia wprowadzenia do bitwy nowego związku operacyjnego, potęgującego natarcie, czy też przed wykonaniem przeciwuderzenia przez przeciwnika, kiedy to zwłaszcza będzie on dążył do odzyskania przewagi w powietrzu. W tym czasie szczególne znaczenie ma skuteczna działalność LM.

Wsparcie ogniowe wojsk przez LMB należy koncentrować przede wszystkim na obezwładnieniu dalekonośnej broni precyzyjnego rażenia, niszczeniu systemu dowo-

dzenia szczebla operacyjnego i zwalczaniu wojsk obsadzających kolejne rubieże obrony. Śmigłowce bojowe natomiast powinny niszczyć pododdziały pancerne i zmechanizowane, broniące się i kontratakujące (przeciwuderzające) w pierwszym rzucie ugrupowania przeciwnika. Mogą one ponadto „wymiać” śmigłowce uzbrojone z rejonów ich działań i zwalczać najgroźniejsze obiekty wojsk pierwszego rzutu.

W czasie przeciwnatarcia należy dążyć do szerokiego wykorzystania wojsk powietrzno-szturmowych, a nawet desantów. W działaniach tych nieodzowny jest udział LM, LMB i śmigłowców bojowych. Muszą one bowiem zapewnić bezpieczny przelot LT z wojskami do rejonów działań, przygotować ten rejon i wspierać wojska podczas walki naziemnej, a następnie - w odniesieniu do szwadronów kawalerii powietrznej - umożliwić im bezpieczny powrót w głąb ugrupowania wojsk własnych.

Izolowanie rejonu działań przez LMB jest ważnym, choć stosunkowo mniej istotnym zadaniem niż w operacji obronnej. W czasie prowadzenia przeciwnatarcia można bowiem oczekiwać, że większość odwodów i drugich rzutów operacyjnych została już przez przeciwnika wykorzystana. Nie oznacza to oczywiście, że nie będzie jego wojsk dyslokowanych w głębi i przeznaczonych do wykonywania przeciwuderzeń i obsadzenia kolejnych rubieży obrony. I właśnie walka z tymi odwodami będzie podstawowym zadaniem LMB, realizowanym z reguły w postaci uderzeń zmasowanych i ześrodkowanych, szczególnie w czasie przegrupowywania tych wojsk.

Rozpoznanie powietrzne prowadzone będzie w całym pasie przeciwnatarcia, ze szczególną koncentracją na głównym jego kierunku i w stosunku do najważniejszych zadań operacyjnych wojsk lądowych. LR będzie dostarczało niezbędne informacje o ugrupowaniu obronnym wojsk przeciwnika, manewrach lotniskowych jego lotnictwa i innych działaniach potrzebnych do wykrywania jego zamiarów, korygowania decyzji o użyciu wojsk i uprzedzania nieprzyjaciela w działaniach.

Transport powietrzny wojsk i sprzętu należy koncentrować przede wszystkim na wzmacnianiu zgrupowań nacierających wojsk na głównym kierunku uderzenia oraz systematycznego ich zasilania w niezbędne środki materiałowe. Dotyczy to zwłaszcza wojsk, które oderwą się od baz logistycznych i będą w szybkim tempie prowadziły natarcie w głębi ugrupowania nieprzyjaciela.

Równocześnie z tymi zadaniami, LWL i częściowo LMB będzie prowadziło działania zgodnie z planami dowódców związków operacyjnych wojsk lądowych i wykonywało zadania o charakterze taktycznym.

Warunki działań lotnictwa w przeciwnatarciu będą zróżnicowane. Wywalczenie przewagi w powietrzu ułatwi znacznie działania lotnictwa.

Trzeba bowiem oczekiwać, że ulegnie zmniejszeniu aktywność lotnictwa przeciwnika, a jego system OP poniesie liczące się straty. W tej sytuacji będzie można wspierać wojska działaniami lotnictwa w sposób urzutowany, niewielkimi grupami samolotów i śmigłowców, a także wykonywać część działań na wezwanie z pola walki. Niejednokrotnie będą również istniały warunki do prowadzenia rozpoznania powietrznego wykonywanego przez grupy LR bez konieczności łączenia ich we wspólne ugrupowania z LMB. Będzie to sprzyjało zachowaniu ciągłości rozpoznania i wspierania lotniczego wojsk.

Warunki związane z pokonywaniem OP mogą ulec pogorszeniu, jeśli w wyniku wycofywania przeciwnika lotnictwo część zadań będzie wykonywało w głębi jego terytorium, gdzie mogą być rozmieszczone pododdziały stacjonarnych RLP i WR. Niezbędne będzie wówczas ograniczenie działań urzutowanych i preferowanie uderzeń ześrodkowanych.

Przesuwanie się linii frontu i odzyskiwanie utraconego terenu spowoduje, że naziemne środki własnego systemu OP mogą „odstawać” od wojsk. W wyniku tego należy oczekiwać, że znaczną część zadań związanych z osłoną wojsk pierwszego rzutu będzie musiało przejąć LM we współdziałaniu z OPL w warunkach ograniczonego zabezpieczenia radiotechnicznego.

W czasie prowadzenia przeciwnatarcia będą takie okresy, w których celowa będzie pełna centralizacja planowania i użycia lotnictwa. Dotyczyć to może zwłaszcza: zabezpieczenia wprowadzenia do bitwy zgrupowania uderzeniowego i drugiego rzutu potęgującego natarcie, forsowania przeszkody wodnej czy też zwalczania na podejściach przegrupowujących się odwodów przeciwnika, w celu wykonania przeciwuderzenia.

Podczas prowadzenia przeciwnatarcia lotnictwo, stosując wszystkie sposoby działań, powinno zapewniać osłonę głównych zgrupowań uderzeniowych przed rozpoznaniem i uderzeniami z powietrza, a także:

- poprzez realizację wsparcia bezpośredniego (głównie przez LWL) „torować” drogę wojskom i osłaniać skrzydła przed atakami przeciwnika;

- w wyniku wsparcia ogólnego (pośredniego) „oczyszcza” przedpole nacierającym wojskom poprzez rozpoznawanie i zwalczanie najbardziej groźnych obiektów przeciwnika.

Bez względu na rozwój sytuacji operacyjnej, lotnictwo powinno koncentrować działania (zadania) na kierunkach głównych i doraźnie (okresowo) przenosić wysiłki na zagrożone odcinki frontu. Wymagać to będzie operatywności dowodzenia, wszechstronnego zabezpieczenia i ciągłego współdziałania, zwłaszcza z nacierającymi wojskami. Tak rozumiane działania lotnictwa mogą i muszą sprzyjać natarciu wojsk, pobiciu przeciwnika i osiągnięciu militarnego celu działań wojennych.

ZAKOŃCZENIE

Zapewnienie bezpieczeństwa narodowego wymusza posiadanie sprawnie funkcjonującego systemu obronnego RP, w którym silne i właściwie używane lotnictwo może spełniać bardzo poważną rolę. Dotyczy to zwłaszcza współczesnych koncepcji militarnych, w których zakłada się, że wszystkie operacje będą połączone i mają mieć charakter powietrzny, powietrzno-lądowy i powietrzno-morski.

W naszym lotnictwie, szczególnie wojskowym, jest wiele problemów, które wymagają pilnego rozwiązania. I dotyczą one nie tylko budżetu wojska (zakupów sprzętu lotniczego), ale również wypracowania wielu koncepcji dotyczących użycia lotnictwa w obronie RP.

Stąd też w niniejszym skrypcie, oprócz prezentacji składów bojowych i wyposażenia, dokonano krytycznej oceny lansowanych poglądów i stosowanych rozwiązań w zakresie wykorzystania lotnictwa w systemie obronnym państwa i w obronie RP.

Przedstawione w skrypcie propozycje są pierwszą próbą opracowania tej złożonej i obszernej problematyki. Jej dalsze analizy wydają się niezbędne. Można bowiem oczekiwać dynamicznego rozwoju lotnictwa wojsk lądowych (już w składzie wojsk lądowych), w miarę szybkiego wycofywania z eksploatacji przestarzałych samolotów w siłach powietrznych oraz stopniowego wprowadzania do wojsk lotniczych i marynarki wojennej nowych generacji samolotów wielozadaniowych. Także w lotnictwie resortu spraw wewnętrznych, a zwłaszcza w lotnictwie cywilnym następować mogą bardzo szybkie zmiany.

Dlatego treści zawarte w skrypcie mogą stanowić bazę do prowadzenia dalszych studiów dotyczących użycia lotnictwa w systemie obronnym RP i w obronie niepodległości naszego państwa.

BIBLIOGRAFIA

1. Balcerowicz B. i inni, Strategia obronna Polski i jej rekomendacje w stosunku do systemu obronnego państwa. Wyd. AON 1994.
2. Biuletyn Informacyjny nr 1/159. Wyd. MON 1994.
3. Drost M., Struktury pozamilitarne w ochronie państwa. Polska Zbrojna nr 247/94.
4. Instrukcja działania lotniczych formacji OC. Projekt. Wyd. Sztab OC kraju i biuro Aeroklubu Polskiego 1995.
5. Michalak W., Działania bojowe korpusu lotniczego w operacjach obronnych i zaczepnych. Część I, II, III. Wyd. AON 1993-95.
6. Michalak W., Lotnictwo w systemie obronnym RP. Wyd. AON 1995.
7. Michalak W., Zajas S., Lotnictwo w obronie wybrzeża. Wyd. AON 1994.
8. Michalak W. i inni., Działania bojowe lotnictwa w operacjach korpusów zmechanizowanych. Wyd. AON 1993.
9. Michalak W. i inni., Prowadzenie rozpoznania powietrznego na szczeblach taktycznych. Wyd. AON 1995.
10. Michalak W. i inni., Lotnictwo w działaniach związków taktycznych wojsk lądowych. Wyd. AON 1994.
11. Podstawowe problemy obronności Polski. MON 1994.
12. Polityka bezpieczeństwa i strategia obronna RP. Warszawa 1992.
13. Problemy użycia lotnictwa MSW. Wyd. NJW MSW 1995.
14. Smolarek Z., Jastrzębski M., Użycie lotnictwa w morskiej operacji obronnej. Wyd. AON 1995.
15. Suchora S., Działania śmigłowców w operacjach wojsk lądowych. Wyd. AON 1991.

16. Suchora S. i inni., Działania bojowe lotnictwa wojsk lądowych. Wyd. AON 1995.
17. Suchora S. i inni., Lotnictwo wojsk lądowych i siły powietrznoszturmowe na polu walki. Wyd. AON 1995.
18. Suchora S., Rutkowski C., Lotnictwo w siłach szybkiego reagowania. Wyd. AON 1995.
19. Świątnicki W., Szymański R., Problemy użycia lotnictwa myśliwskiego na początku XXI wieku. Wyd. AON 1995.
20. Ustawa o powszechnym obowiązku obrony RP.
21. Zabłocki E. i inni., Strategia Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej. Wyd. AON 1995.
22. Zabłocki E., Strategiczne aspekty sił powietrznych. Operacje sił powietrznych. Wyd. AON 1995.
23. Zabłocki E., Siły Powietrzne w systemie obronnym państwa. Wyd. AON 1994.
24. Zajas S., Użycie lotnictwa szturmowego w operacjach obronnych Sił Zbrojnych RP. Wyd. AON 1995.
25. Zajas S., Ogólna teoria użycia lotnictwa szturmowego. Wyd. AON 1995.
26. Założenia polskiej polityki bezpieczeństwa. Warszawa 1992.

Wydrukowano w 200 egz.
 Egz. nr 1-196 - Bibl. Gł. DZN
 Egz. nr 197 - Dow. WLiOP
 Egz. nr 198 - WSOSP Dęblin
 Egz. nr 199 - Bibl. Nauk. Szt. Gen.
 Egz. nr 200 - Dep. Kontr. MON
 Wyk. płk W. Michalak
 Druk A.M. dn. 22.12.95 r.
 Druk AON nr pf 876/WW

